

VERANTWOORDINGSVERSLAG

EFFECTIEVE BEGELEIDING BIJ

OVERPRIKKELING

Een ondersteunend product voor de begeleiders van de
Groenplusklas op het Zone.college in Zwolle

Student: Daniël Scholten

Student nummer: 503574

Opleiding: Toegepaste Psychologie

Module: Praktijkjaar – scriptiefase

Organisatie: Zone.college

Opdrachtgever: Remco Rieks

Eerste begeleider: Sabine van der Donk

Tweede begeleider: Evelien Bokseveld

Datum: 26-2-2024

Voorwoord

Voor u ligt het verantwoordingsverslag van de scriptie 'Effectieve begeleiding bij overprikkeling'. Dit onderzoek is uitgevoerd in het kader van de opleiding Toegepaste Psychologie van Hogeschool Saxion te Deventer. Het onderzoek is in opdracht van het Zone.college in Zwolle en heeft plaatsgevonden in de periode van september 2023 tot en met februari 2024.

In het schooljaar 2022-2023 heb ik stagegelopen op het Zone.college in Zwolle. Vanuit deze stage kwam het probleem naar voren dat de begeleiders van de ondersteuningsinterventie, de Groenplusklass, niet genoeg tijd en ruimte hebben om iedere leerling voldoende individuele aandacht te geven om zijn of haar hulpvraag voldoende te ondersteunen. Door het tijdsbestek van het onderzoek is het onderzoek gekaderd naar de meest voorkomende hulpvraag: overprikkeling, en hoe dit effectief ondersteund kan worden.

Ik heb het als zeer leuk en interessant ervaren om wederom op het Zone.college aan de slag te mogen en mij te mogen verdiepen in het onderwerp overprikkeling. De ervaring van het onderzoek naar overprikkeling heeft mij veel geleerd. Zowel over het onderzoek doen zelf, als over overprikkeling. Ik heb ten eerste geleerd kritisch te zijn op het onderzoek zelf en alles wat daar invloed op heeft. Ten tweede heb ik geleerd wat van belang is en wat valkuilen zijn bij het creëren en uitvoeren van een goed onderzoek. Ten derde heb ik veel geleerd over overprikkeling en de begeleiding hiervan. Deze informatie kan ik zowel voor studie, werk als persoonlijk toepassen.

Er is een aantal mensen dat ik wil bedanken voor hulp in de periode van het schrijven en uitvoeren van het onderzoek. Als eerst wil ik Sabine van der Donk bedanken. Ik wil je bedanken voor de begeleiding die je mij gegeven hebt en hoe je dit gedaan hebt. Je stond altijd klaar, zelfs in het weekend en in de avonduren, om ervoor te zorgen dat het onderzoek een succes werd. Je zocht mee naar oplossingen en opties en liet soms het bos zien in plaats van de bomen. Ik ben blij dat je mijn begeleider was.

Ten tweede wil ik Evelien Bokseveld bedanken voor het geven van feedback en de momenten dat we hierover hebben kunnen sparren. Je hebt me geholpen kritisch te zijn naar mijn eigen werk en mij keuzes leren maken tussen verschillende belangen.

Ten derde wil ik mijn opdrachtgever Remco Rieks bedanken. Ik wil je bedanken voor alle momenten dat ik met je kon sparren, de feedback die je gegeven hebt, dat ik altijd bij je kon aankloppen en zelfs kon bereiken in het weekend. Tot slot wil ik je bedanken voor de formele en informele gesprekken en interviews die we gehad hebben. Dit alles heeft mij geholpen in het uitvoeren en schrijven van het onderzoek.

Ten vierde wil ik Hester Has, Marije Liefers, Marlijn Vonk, Maarten Koorman, Anouk Hakvoort en de leerlingen bedanken voor het opzetten, deelnemen of helpen bij het creëren, schrijven en uitvoeren van het onderzoek.

Ten vijfde wil ik mijn studiegenoten, met name Sophie te Wierik, bedanken voor het geven van feedback en het beantwoorden van vragen, de momenten van samenwerken en de leerzame gezamenlijke lessen. Dit maakte het onderzoeken een nog leukere ervaring.

Tot slot wil ik mijn ouders en broer bedanken voor het doorlezen van het verslag en het af en toe op zich nemen van andere dingen zodat ik mijn volledige focus op het onderzoek kon leggen.

Samenvatting

Sinds de invoering van de Wet Passend Onderwijs in 2014 heeft het Zone.college in Zwolle te maken met een toename van leerlingen die een speciale onderwijsbehoefte hebben. Om deze leerlingen van voldoende ondersteuning te voorzien heeft het Zone.college in 2015 de Groenplusklas opgericht. De Groenplusklas is een ondersteuningsvoorziening waar leerlingen, door gespecialiseerde begeleiders, meer aandacht krijgen voor hun hulpvraag.

De toename van het aantal leerlingen met een speciale onderwijsbehoefte heeft ervoor gezorgd dat er op dit moment ongeveer 40 leerlingen deelnemen aan de Groenplusklas. Door dit aantal is er niet genoeg tijd en ruimte voor een individuele leerling en zijn hulpvraag. De meest voorkomende hulpvraag van de Groenplusklas is overprikkeling. Om meer tijd en ruimte te creëren voor de begeleiding in de Groenplusklas wordt er onderzocht hoe de leerlingen met overprikkeling effectief ondersteund kunnen worden. Voor dit onderzoek is dan ook de hoofdvraag: *'Hoe kunnen de begeleiders van de Groenplusklas de kwetsbare leerlingen met overprikkeling op een zodanige manier bedienen zodat de drukte afneemt, er meer tijd en ruimte is voor een individuele leerling en mogelijk de doorstroming van leerlingen bevorderd wordt?'*

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag hebben er interviews, één brainstormsessie, literatuuronderzoek en deskresearch plaats gevonden. Hieruit is gebleken dat het belangrijk is om de leerling te voorzien van psycho-educatie, een totaalplaatje van de leerling te maken en te kijken hoe de problematiek er binnen en buiten school uit ziet en wat er invloed op heeft. Aan de hand hiervan is het belangrijk om de patronen van een leerling te herkennen en aan te passen zodat hij of zij beter met overprikkeling en prikkels leert om te gaan. Tijdens het traject met de leerling is het belangrijk om het systeem, de leerling en de mentor bij het traject te betrekken, aandacht te besteden aan het zelfbeeld van de leerling en prikkelgevoeligheid van de begeleider zelf, te normaliseren en duidelijkheid en structuur in de Groenplusklas te creëren.

Het onderzoek heeft voldoende informatie opgeleverd om een betrouwbaar en valide antwoord te geven op de hoofdvraag. Daarentegen had er een breder en dieper literatuur onderzoek en grotere steekproeven bij de gebruikte methoden een steviger antwoord kunnen bieden op de hoofdvraag. Er is een duidelijk idee naar voren gekomen dat als oplossing kan dienen voor het probleem, namelijk een stappenplan. Gebaseerd hierop is een prototype ontwikkeld.

Door het volgen van het stappenplan wordt er effectieve begeleiding gegeven aan leerlingen met overprikkeling. Het stappenplan bevat drie stappen en vijf aandachtspunten voor het gehele traject. Daarnaast wordt het stappenplan in postervorm gemaakt.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 – Inleiding.....	5
1.1. Organisatiebeschrijving	5
1.2. Aanleiding van het onderzoek	5
1.3. Context van het probleem	6
1.4. Relevantie van het onderzoek	7
1.5. Stakeholders	8
1.6. Doelstelling met hoofd- en deelvragen	9
1.7. Ethiek en dataopslag	10
Hoofdstuk 2 – Onderzoeksmethodes	11
2.1 Onderzoeksmethodes.....	11
2.2. Beschrijving onderzoeksmethoden per deelvraag	13
Hoofdstuk 3 – Resultaten en tussenconclusies per deelvraag	20
3.1. Deelvraag 1	20
3.2. Deelvraag 2	21
3.3. Deelvraag 3	25
3.4. Deelvraag 4	29
3.5. Deelvraag 5	31
Hoofdstuk 4 – Conclusie, discussie en aanbevelingen	33
4.1. Conclusie	33
4.2 Discussie	35
4.3. Aanbevelingen	38
Bronnenlijst	39
Bijlage	42
Bijlage A – Voorbeeld open, axiaal en selectief coderen.....	42
Bijlage B – Informatiebrief participanten interview	44
Bijlage C – Niet ingevuld informed consent.....	47
Bijlage D – Interview leidraad deelvraag 1	49
Bijlage E – Topiclijst deelvraag 2 interview trajectbegeleider/orthopedagoog.....	51
Bijlage F – gecreëerde mindmap interview trajectbegeleider deelvraag 2.....	53
Bijlage G – gecreëerde mindmap interview orthopedagoog deelvraag 2.....	54
Bijlage H – Cijfers belang punten literatuur door trajectbegeleider	55
Bijlage I – Cijfers belang punten literatuur door orthopedagoog.....	57
Bijlage J – Informed consent schriftelijk gestructureerd interview andere scholen deelvraag 3.....	59
Bijlage K – Topiclijst interview trajectklasmedewerker deelvraag 3.....	60
Bijlage L – Topiclijst focusgroup-interview leerlingen deelvraag 3.....	62

Bijlage M – Gestandaardiseerde vragen schriftelijke gestructureerd interview andere scholen deelvraag 3	65
Bijlage N – Topiclijst interview trajectbegeleider deelvraag 4.....	66
Bijlage O – Gecreëerde mindmap brainstormsessie trajectklasmedewerker deelvraag 5.....	68
Bijlage P - Test eigenprikkelgevoeligheid	68

Hoofdstuk 1 – Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de organisatiebeschrijving, aanleiding, context, relevantie, stakeholders, doelstelling, hoofd- en deelvragen en ethiek en dataopslag van het onderzoek beschreven.

1.1. Organisatiebeschrijving

Het Zone.college is een onderwijsinstelling waar onderwijs wordt geboden aan zowel VMBO, MBO als medewerkers in de groene sector in Oost-Nederland. Het Zone.college geeft onderwijs over alles wat leeft: natuur, klimaat, dier en groen (Zone.college, 2022). In totaal telt het Zone.college in leerjaar 2023-2024 op het VMBO 756 leerlingen en 147 personeelsleden (Zone.college, persoonlijke communicatie, 16 februari 2024). Het Zone.college is in augustus 2018 ontstaan uit de fusie van AOC Oost en Groene Welle. ‘Zone’ staat onder andere voor terrein, gebied, specialisme, sector, bodem, grond, landschap en regio. Daarnaast staat Zone ook voor: een plek waar je groeit, je grenzen overgaat en waar je je thuis voelt. De slogan van het Zone.college is: “Haal je beste binnenste buiten” (Zone.college, 2022).

1.2. Aanleiding van het onderzoek

Vanaf 1 augustus 2014 heeft het onderwijs te maken met de Wet Passend Onderwijs. Dit betekent dat onderwijsinstellingen een zorgplicht hebben. Dit houdt in dat alle scholen leerlingen die behoefte hebben aan extra ondersteuning een zo goed mogelijke plek in het onderwijs moeten kunnen bieden (Rijksoverheid, z.d.-b). Om de leerlingen die van het speciaal basisonderwijs komen goed te kunnen ondersteunen heeft het Zone.college in 2015 de Groenplusklas ontwikkeld (M. Koorman, persoonlijke communicatie, 8 november 2023). De leerlingen volgen in de Groenplusklas bijvoorbeeld delen van hun lessen, houden hier pauze of trekken zich terug. De begeleiding in de Groenplusklas neemt meer tijd voor de individuele problematiek van de leerling, met als doel de leerlingen volledig te re-integreren in het reguliere lesprogramma.

De meeste hulpvragen in de Groenplusklas komen van leerlingen die door de Wet Passend Onderwijs op het Zone.college onderwijs volgen. Hulpvragen die leerlingen hebben zijn bijvoorbeeld sociale teruggetrokkenheid, angst of psychosomatische klachten (M. Koorman, persoonlijke communicatie, 8 november). De begeleiding bestaat uit vier personen. Zij begeleiden op dit moment ongeveer 40 leerlingen. Hoe vaak een leerling aanwezig is in de Groenplusklas is afhankelijk van de hulpvraag (Zone.college, persoonlijke communicatie, 8 november 2023).

Het probleem dat in dit onderzoek centraal staat is dat de begeleiders constateren dat er voor de leerlingen in de Groenplusklas niet genoeg tijd en ruimte is om ieder genoeg persoonlijke aandacht en ondersteuning te geven die past bij de ondersteuningsbehoefte. Het Zone.college streeft ernaar casussen binnen zes tot acht weken af te ronden, maar slechts 20% van de casussen wordt binnen die tijd opgelost. Deze zes tot acht weken zijn niet realistisch in verhouding met de grootte van de hulpvragen en met wat de overheid met de Wet Passend Onderwijs vraagt van het ondersteuningsteam: de ondersteuningsbehoefte van leerlingen voorzien van betreffende ondersteuning (H. Has, persoonlijke communicatie, 8 november). Het Zone.college heeft een plicht om een leerling zoveel mogelijk in het reguliere programma/de reguliere klas te hebben en wil daarom dat casussen afgerond worden zodat de doorstroom van leerlingen in de Groenplusklas vloeiend blijft.

De begeleiders vragen zich af hoe ze ervoor kunnen zorgen dat de kwetsbare leerlingen op een zodanige manier bediend worden in hun hulpvraag, dat de begeleiders meer tijd en ruimte per individuele hulpvraag hebben, de Groenplusklas rustiger wordt en mogelijk de doorstroom van leerlingen bevorderd wordt.

1.3. Context van het probleem

Er zijn verschillende redenen die het aantal leerlingen in de Groenplusklas, waardoor de begeleiding onvoldoende tijd en ruimte heeft voor elke leerling, veroorzaken. Als eerste oorzaak wordt door M. Koorman (persoonlijke communicatie, 20 september 2023) beschreven dat basisscholen moesten 'wennen' aan de Wet Passend onderwijs. Langzamerhand werden verwijzingen naar het speciaal onderwijs minder en bleven er meer van deze leerlingen op reguliere basisscholen, die daarna naar het voortgezet onderwijs, zoals het Zone.college gingen. Volgens de zorgcoördinator (persoonlijke communicatie, 5 januari 2024) is het aantal leerlingen in 2020 met 200% gestegen in vergelijking met 2014. Het aantal leerlingen in de Groenplusklas was van ongeveer 20 naar 60 gestegen.

Een tweede oorzaak is dat er sinds schooljaar 2022-2023 een zorgspecialist en trajectklasmedewerker als nieuwe begeleiders in de Groenplusklas zijn. Zij hebben een achtergrond in de zorg en ervaring met deze doelgroep. Samen met deze gespecialiseerde begeleiders wordt er sinds schooljaar 2022-2023 gekeken naar een nieuwe invulling van het plan van de Groenplusklas. Volgens H. Has (persoonlijke communicatie, 19 september 2023) was het bedienen van de hulpvragen vorig leerjaar meer 'tasten in het duister' omdat er nog geen duidelijk programma was. Hierdoor was het lastig om de leerlingen de nodige ondersteuning te geven. Bijna een kwart, ongeveer 10, van deze leerlingen bevinden zich nog steeds in de Groenplusklas.

Tot slot wordt door het Zone.college gesteld dat de oudere generatie docenten van de reguliere klassen het omgaan met leerlingen met problematiek, zoals overprikkeling, als lastig ervaren. Docenten lukt het niet om deze problematiek in de klas op te lossen, terwijl dit wel de doelstelling van het Zone.college is. Om zoveel mogelijk in de klas op te lossen zijn mentoren onderdeel geworden van het ondersteuningsprogramma van de leerling. Het ondersteuningsteam kan hierbij vaak niet veel meer toevoegen aan de hulp van de mentoren. Er wordt geconstateerd dat het ondersteuningsteam, waaronder de begeleiders van de Groenplusklas, geen ruimte heeft om daadwerkelijk de dialoog aan te gaan met de leerlingen of met collega's over spelende problematiek. Er ontstaat een handelingsverlegenheid bij zowel de docenten, mentoren als het ondersteuningsteam. De vraag 'wie gaat er wat doen?' vormt zich hierdoor. Dit wordt ervaren als een lastig punt (M. Koorman, persoonlijke communicatie, 8 november 2023). Dit onderwerp wordt voor de rest van het onderzoek niet verder meegenomen, omdat er al een team op zit en er al verschillende acties op worden ondernomen.

1.4. Relevantie van het onderzoek

1.4.1. Macro,- meso- en micro niveau

De Wet Passend Onderwijs blijkt volgens NOS (2020) niet optimaal te functioneren. De Algemene Onderwijsbond (AOB, 2019) heeft onderzoek gedaan onder 5000 docenten in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs door heel Nederland. Uit dit onderzoek bleek dat 86% van de docenten te weinig tijd heeft om extra ondersteuning te bieden en heeft 75% hierdoor te weinig tijd voor andere leerlingen. Daarnaast blijkt dat 73% van de onderwijsondersteuners onvoldoende tijd te hebben voor aparte (individuele) begeleiding en 75% te weinig tijd voor het ontlasten van de docent.

Op het Zone.college wordt de ondersteuning voor een leerling opgezet en op peil gehouden door het interne ondersteuningsteam. Door het aantal leerlingen dat een ondersteuningsbehoefte heeft, ongeveer 150 (1 op de 5 leerlingen) (M. Koorman, persoonlijke communicatie, 5 januari 2024), kan het interne ondersteuningsteam niet de ondersteuning bieden waar de leerling behoefte aan heeft. Er geldt een plafond voor de interventies die het Zone.college kan bieden. Hierdoor moet er leerlingen afgewezen worden voor trajecten zoals de Groenplusklas. Een leerling komt dan in de wachtrij (M. Koorman, persoonlijke communicatie, 8 november 2023).

Maar juist wanneer leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte regulier onderwijs kunnen volgen heeft dit een positieve werking op de cognitieve ontwikkeling. De leerlingen behalen betere prestaties als ze onderwijs volgen op een reguliere school, in vergelijking met leerlingen in het speciaal onderwijs (Freeman & Alkin, 2020; Markussen, 2004). Een verklaring hiervoor is dat in het regulier onderwijs de focus ligt op leren, terwijl dit in het speciaal onderwijs uitgaat naar verzorging en gedragsproblemen. Daarnaast kunnen leerlingen in het regulier onderwijs zich optrekken aan hun klasgenoten (Stoutjesdijk, 2016).

Binnen het interne ondersteuningsteam zijn, naast de begeleiders van de Groenplusklas, verschillende functies die worden beïnvloed door het probleem. Ten eerste worden de leerlingen beïnvloed door een tekort aan aandacht bij hun hulpvraag en kunnen zij door een drukker Groenplusklas zich minder goed terugtrekken en ont-prikkelen. Ten tweede ziet de zorgcoördinator een toename van en verandering in zijn werk. Zo is hij meer bezig met de visie en het beleid van het ondersteuningsteam in plaats van individueel met de leerlingen zelf. Tot slot krijgt de jeugd- en gezinswerker meer vraag dan dat hij aankan. De jeugd- en gezinswerker vormt een tussenkoppeling tussen het Zone.college en externe hulpverlening.

Het onderzoek levert de begeleiders van de Groenplusklas een product dat ervoor zorgt dat de begeleiders meer tijd en ruimte krijgen. Hierdoor krijgen de leerlingen in de Groenplusklas meer aandacht voor hun hulpvraag. Daarnaast krijgt het interne ondersteuningsteam meer rust en kunnen zij de leerlingen beter voldoen in hun ondersteuningsbehoefte. Omdat het probleem nationaal is kan het product ook op andere scholen ingezet worden.

1.5. Stakeholders

Een stakeholder is iemand die wordt beïnvloed of invloed heeft op het probleem/onderzoek. De stakeholders van dit onderzoek zijn in een stakeholdermap geplaatst, zie Tabel 1. De tabel is verdeeld in vier vakken. Elke vak geeft aan hoeveel interesse en hoeveel invloed de stakeholder heeft in het onderzoek.

Tabel 1

Stakeholdermap

Hoge interesse/lage invloed	Hoge interesse/hoge invloed
• Jeugd- en gezinswerker • Docenten • Andere scholen • Ouders van leerlingen	• Zorgcoördinator • Trajectklasmedewerker • Trajectbegeleider • Leerlingen in de Groenplusklass • Orthopedagoog
Lage interesse/lage invloed	Lage interesse/hoge invloed Overheid

1.5.1 Positie stakeholders tegenover het onderzoek

Ten eerste hebben de stakeholders links bovenin Tabel 1 een hoge interesse in uitkomst van het onderzoek, daarentegen hebben ze, door de lage invloed, weinig controle over het succes ervan. Door beïnvloeding van het probleem is de interesse hoog, daarentegen hebben ze geen positie om invloed uit te oefenen op het onderzoek.

Ten tweede worden de stakeholders rechts bovenin Tabel 1 ook beïnvloed door het probleem en hebben daarom een hoge interesse. Deze stakeholders hebben daarnaast een hoge invloed op het onderzoek. Ze kunnen het onderzoek een succes laten maken, maar ook laten falen. Deze stakeholders hebben een positie die veel invloed heeft op het onderzoek. Ze hebben bijvoorbeeld veel informatie/inzichten, kunnen kiezen om wel of niet deel te nemen aan het onderzoek of dingen bepalen voor het onderzoek.

Ten derde hebben de stakeholders links onderin een lage interesse in de uitkomst van het onderzoek. Deze stakeholders worden mogelijk weinig tot niet beïnvloed door het probleem, en hebben daarnaast ook geen invloed op het succes van het onderzoek.

Tot slot hebben de stakeholders rechts onderin een lage interesse. Daarentegen hebben ze een hoge invloed op het onderzoek. Door de lage interesse en een hoog invloed kunnen deze stakeholders grote consequenties hebben voor het onderzoek.

1.5.2. Betrokken stakeholders

In dit onderzoek worden de stakeholders uit de hoge interesse/lage invloed en hoge interesse/hoge invloed actief betrokken bij het onderzoek als respondenten. Zij nemen deel aan methodes van onderzoek en helpen de deelvragen en daarmee de hoofdvraag te beantwoorden.

1.6. Doelstelling met hoofd- en deelvragen

Het onderzoek heeft als doel om te onderzoeken hoe de begeleiders van de Groenplusklas effectieve begeleiding kunnen geven aan leerlingen met overprikkeling. Hierdoor kunnen ze dieper ingaan op de hulpvraag van de leerling. Wanneer de Groenplusklas rustiger wordt, kunnen leerlingen zich beter ontprikkelen, terugtrekken en/of werken aan hun hulpvraag. Hierdoor wordt mogelijk de doorstroming van de leerlingen bevorderd. Tot slot zorgt een effectieve bediening van de hulpvragen voor meer rust in het interne ondersteuningsteam.

Vooraf aan de huidige doelstelling had het onderzoek de doelstelling te onderzoeken hoe de begeleiders alle hulpvragen effectief kunnen bedienen. Dit is niet mogelijk omdat elke hulpvraag maatwerk is. Er moet specifiek voor elke leerling gekeken worden wat zijn of haar hulpvraag is. Door het tijdsbestek van het onderzoek is dit niet mogelijk.

Uit vooronderzoek blijkt dat overprikkeling de meest voorkomende hulpvraag is in de Groenplusklas. Door het onderzoek te richten op overprikkeling kan er gericht onderzocht worden en wordt er de meeste tijd en ruimte gecreëerd voor de begeleiders. Er is gekozen om in een vroeg stadium het onderzoek te kaderen zodat de hoofd- en deelvragen aangepast kunnen worden en er beter antwoord gegeven kan worden op de hoofdvraag.

1.6.1. Een Human Centered Design onderzoek

Het onderzoek is een Human Centered Design onderzoek. Dit is een methode waarin de mens gericht ontworpen wordt. In het onderzoek staat de mens, die het probleem ervaart, centraal. Het doel van de HCD-methode is om ideeën te bedenken en nieuwe oplossingen te creëren die afkomstig zijn van de werkelijke behoeften van mensen (IDEO, 2015). De HCD-methode bestaat uit drie fasen: Inspiration, Ideation en Implementation. In de Inspiration-fase wordt het probleem onderzocht en wordt hier empathie voor ontwikkeld. In de Ideation-fase wordt deze informatie geïmplementeerd en worden er ideeën gecreëerd en oplossingen geïdentificeerd. In de Implementation-fase worden er prototypes gemaakt en worden deze getest. Dit onderzoek bestaat uit de Inspiration-fase en de Ideation-fase. Deelvraag 1 tot en met 4 behoren tot de Inspiration-fase en deelvraag 5 tot de Ideation-fase. Daarnaast wordt er één prototype gecreëerd en een plan geschreven hoe deze gerealiseerd kan worden.

1.6.2. Hoofdvraag

Hoe kunnen de begeleiders van de Groenplusklas de kwetsbare leerlingen met overprikkeling op een zodanige manier bedienen zodat de drukte afneemt, er meer tijd en ruimte is voor een individuele leerling en mogelijk de doorstroming van leerlingen bevorderd wordt?

1.6.3. Deelvragen

1. Hoe ziet de huidige begeleiding van de kwetsbare leerlingen met overprikkeling eruit?
2. Wat is belangrijk bij het bedienen van kwetsbare leerlingen in de Groenplusklas met de hulpvraag met betrekking tot overprikkeling?
3. Wat gaat er goed en wat kan beter in het begeleiden van de kwetsbare leerlingen met overprikkeling?
4. Welke effectieve methoden zijn er bekend om handvatten te bieden of de ontwikkeling op het gebied van overprikkeling te bevorderen?
5. Wat zijn de wensen en behoeftes van het beroepsproduct volgens de begeleiders van de Groenplusklas?

1.7. Ethiek en dataopslag

In het onderzoek worden er geen bijzondere persoonsgegevens verzameld. Echter wordt er bij deelvraag 3 wel gewerkt met een kwetsbare doelgroep. Om hiermee om te gaan wordt er samen met het Zone.college, dat de leerlingen goed kent, een weloverwogen keuze gemaakt welke leerlingen wel of niet geschikt zijn voor het onderzoek. Om te bepalen of een leerling geschikt is, wordt er gekeken naar de stabiliteit van een leerling. In het onderzoek worden er geen medische gegevens opgevraagd, aangezien dit niet noodzakelijk is voor het onderzoeksdoel. Persoonsgegevens worden anoniem verwerkt. Dit betekent dat de data op geen enkele manier, nu en in de toekomst, herleid kan worden tot een specifiek persoon. De gegevens worden opgeslagen in een veilige opslag binnen Hogeschool Saxion zelf.

Tot slot is de doelgroep waarmee gewerkt wordt jonger dan 16 jaar. Om deze redenen worden zowel de leerling als de ouder(s)/verzorger(s), via een brief geïnformeerd over het onderzoek. Op basis van deze informatie kunnen zij samen beslissen of de leerling meedoet aan het onderzoek. Zowel de ouder(s)/verzorger(s) als de leerling moeten via het informed consent toestemming geven voor deelname aan het onderzoek. Het informed consent moet vooraf aan de samenwerking ondertekend zijn.

Hoofdstuk 2 – Onderzoeksmethodes

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksmethodes beschreven. De gebruikte methodes worden toegelicht en daarnaast worden de participanten/zoekstrategieën van deskresearch/literatuuronderzoek, het gebruikte meetinstrument en/of materiaal, de procedure van uitvoering en de manier van data analyseren besproken.

2.1 Onderzoeksmethodes

Om antwoord te geven op deelvraag 1 tot en met 5 en daarbij de hoofdvraag, wordt er informatie verzameld met verschillende methodes en met verschillende participanten of databases. In Tabel 2 kan gezien worden welke methodes bij welke deelvraag worden toegepast en met welke participanten of databases.

Tabel 2

Methodes en participanten/databases per deelvraag

Deelvraag	Methode	Participant(en)/databases
Deelvraag 1 Hoe ziet de huidige begeleiding van de kwetsbare leerlingen met overprikkeling eruit?	Semigestructureerd interview	Trajectklasmedewerker
	Deskresearch	Organisatiegegevens van Zone.college (Zwolle)
Deelvraag 2 Wat is belangrijk bij het bedienen van kwetsbare leerlingen in de Groenplusklas met de hulpvraag met betrekking tot overprikkeling?	Semigestructureerd interview	Trajectbegeleider & orthopedagoog
	Literatuuronderzoek	Pubmed Google Scholar Saxion Bibliotheek
Deelvraag 3 Wat gaat er wel goed en wat kan beter in het begeleiden van de kwetsbare leerlingen met overprikkeling?	Semigestructureerd interview	Trajectklasmedewerker
	Schriftelijk gestructureerd interview	Andere scholen (N=3)
	Focusgroup-interview	Leerlingen van de Groenplusklas met de hulpvraag overprikkeling (N=3)
Deelvraag 4 Welke effectieve methoden zijn er bekend om handvatten te bieden of de ontwikkeling op het gebied van prikkelverwerking te bevorderen?	Semigestructureerd interview	Trajectbegeleider
	Literatuuronderzoek	Pubmed Google Scholar Saxion Bibliotheek
Deelvraag 5 Wat zijn de wensen en behoeftes van de oplossing volgens de begeleiders van de Groenplusklas?	Brainstormsessie	Trajectklasmedewerker

2.1.1. Methodes toegelicht

Interview

Voor elke deelvraag wordt er minimaal één interview afgenomen. Volgens IDEO (2015) is er geen betere manier om gevoelens, gedachten en meningen van een persoon over een bepaald onderwerp te begrijpen dan ze te interviewen. Hierdoor kan er een diepgaander begrip van het onderwerp en kennis vergaard worden. Er zijn verschillende soorten interviews die gebruikt worden in het onderzoek. Ten eerste een semigestructureerd interview. Hierbij stelt de onderzoeker van tevoren al een aantal vragen of thema's vast. De volgorde waarin deze vragen of thema's behandeld worden is flexibel. De participanten kunnen vrij antwoorden en de onderzoeker kan doorvragen op de antwoorden (Merkus, 2021). Ten tweede wordt er een schriftelijk gestructureerd interview afgenomen. Door een schriftelijk interview is de bereikbaarheid naar participanten groter. Van tevoren heeft de onderzoeker nauwkeurige open vragen geformuleerd en bepaald in welke volgorde deze gesteld gaan worden. Ten derde wordt een focusgroup-interview afgenomen. Hieraan nemen meerdere respondenten deel. Hiervoor is gekozen om efficiënt inzicht te krijgen in hoe deelnemers denken over verschillende onderwerpen. De deelnemers zijn, gebaseerd op hun hulpvraag overprikkeling, een homogene groep. Hierdoor kunnen zij een gezamenlijke mening hebben of elkaar juist bevragen of tegenspreken. Dit geeft interessante inzichten (Swaen, 2017).

Deskresearch

Deskresearch betekent dat er gegevens verzameld en bestudeerd worden. Bij deskresearch wordt vaak gebruik gemaakt van gegevens die gebaseerd zijn al op bestaande publicaties (Vosmer & Smal, 2020). Door middel van deskresearch kan de onderzoeker inzicht krijgen in hoe het Zone.college de huidige situatie van de begeleiding van de leerlingen met de hulpvraag met betrekking tot overprikkeling behandelt.

Literatuuronderzoek

Aan de hand van literatuuronderzoek wordt bestaande wetenschappelijke kennis over het onderwerp verzameld (Snyder, 2019). Door middel van literatuuronderzoek kan de onderzoeker inzicht krijgen in bestaande interventies die handvatten bieden voor, of de ontwikkeling op het gebied van, overprikkeling bevorderen.

Brainstormsessie

Wilson (2013) beschrijft dat brainstormen mogelijk één van de bekendste methodes is voor het creëren van ideeën, het verhogen van creatieve effectiviteit of het vinden van oplossingen. Volgens Napier & Gershenfeld (1985) brengt brainstormen een aantal voordelen met zich mee: brainstormen moedigt het open delen van ideeën aan, vermindert afhankelijkheid, stimuleert deelname, maximaliseert de output gedurende een korte periode en heeft de neiging op plezierig en stimulerend te zijn.

2.2. Beschrijving onderzoeksmethoden per deelvraag

In het onderzoek zijn de doorgelopen procedures met betrekking tot het uitvoeren van de methodes en de manier van data analyseren overeenkomend. Om herhaling te voorkomen wordt dit vooraf beschreven. Vervolgens wordt per deelvraag de participanten/zoekstrategie van deskresearch/literatuuronderzoek en meetinstrument en/of materiaal beschreven.

2.2.1. Procedure

Alle participanten, behalve de andere scholen, zijn mondeling door de onderzoeker benaderd. Nadat de participant aangegeven had deel te willen nemen aan het onderzoek is er een datum, tijd en locatie afgesproken. De interviews/brainstormsessie hebben plaatsgevonden in werkruimtes van de participant of in een afgesloten ruimte in de Groenplusklas. Bij de interviews/brainstormsessie waren alleen de participant(en) en de onderzoeker aanwezig. Voorafgaand aan het interview werden de methode en het doel ervan uitgelegd. Na toestemming van de participant is er, met de mobiele telefoon van de onderzoeker, een geluidsopname gemaakt. Door het maken van een geluidsopname hoeft de onderzoeker tijdens het interview niet volledig mee te schrijven, kan er eenvoudig getranscribeerd worden en staat de ruwe data ter beschikking aan de onderzoeker.

Als voorbereiding op het interview met de leerlingen van de Groenplusklas is er gezocht naar een tijd zo vroeg mogelijk op de dag. Een tijdstip laat op de dag kan mogelijk vermoeiend zijn voor een leerling met overprikkeling, omdat de leerlingen ook een lesdag hebben. Er is een geschikte tijd gevonden aan het begin van de middag. De onderzoeker heeft een ruimte gereserveerd en heeft deze gegevens via de mobiele telefoon doorgegeven aan de leerlingen.

Via het netwerk van de orthopedagoog zijn andere scholen benaderd. Met de orthopedagoog is afgesproken dat de onderzoeker de mail zou opstellen die de onderzoeker graag verspreid zou willen hebben. De participanten hebben de extra mogelijkheid gekregen om de vragen te beantwoorden via spraakbericht op Whatsapp te sturen of te bellen naar de onderzoeker. Hier is voor gekozen om het de participanten zo makkelijk mogelijk te maken te antwoorden, om zo het aantal participanten zo hoog mogelijk te krijgen.

In Tabel 3 kan gezien worden hoelang de interviews/brainstormsessie per deelvraag en per participant duurde.

Tabel 3

Duur interview/brainstormsessie per deelvraag en per participant

Deelvraag	Participant	Duur interview
1	Trajectklasmedewerker	30 minuten
2	Trajectbegeleider	35 minuten
2	Orthopedagoog	40 minuten
3	Trajectklasmedewerker	40 minuten
3	Leerlingen van de Groenplusklas met overprikkeling	30 minuten
4	Trajectbegeleider	30 minuten
Deelvraag	Participant	Duur brainstormsessie
5	Trajectklasmedewerker	15 minuten

2.2.2. Analyse

Alle interviews en de brainstormsessie zijn uitgewerkt in een woordelijk transcript. De uitgewerkte transcripten (de ruwe data) zijn opgeschoond en geanalyseerd door middel van de gefundeerde theoriebenadering. De gefundeerde theoriebenadering wordt door veel kwalitatieve onderzoekers gebruikt (Baarda, 2019). De gefundeerde theoriebenadering bestaat uit drie fasen: open coderen, axiaal coderen en selectief coderen. Bij het open coderen worden de verzamelde gegevens, bijvoorbeeld transcripten van interviews, opgedeeld in eenheden en gelabeld. Bij het axiaal coderen worden er verbanden gezocht tussen deze eenheden en worden deze opnieuw hiërarchisch geordend, waarbij er subcategorieën ontstaan. Tot slot staat het selectief coderen er vooral voor om het ontwikkelen en herkennen van verbanden tussen de hoofdcategorieën om zo een verklarende theorie over de verkregen data te ontwikkelen. Door middel van de gefundeerde theoriebenadering kan er gemakkelijker een theorie naar voren komen die stevig gebaseerd is op de data (Saunders et al., 2022). In Bijlage A kan een visuele weergave gevonden worden hoe geanalyseerd is tijdens het onderzoek. Dit voorbeeld is het coderen van deelvraag 2.

2.2.3. Participanten/zoekstrategie van deskresearch/literatuuronderzoek en meetinstrument en/of materiaal per deelvraag

Deelvraag 1

Participanten/zoekstrategie deskresearch

Participanten

Om antwoord te kunnen geven op deelvraag 1 ‘Hoe ziet de huidige begeleiding van de kwetsbare leerlingen die kampen met overprikkeling eruit?’ is de trajectklasmedewerker benaderd. Op dit moment heeft zij binnen het Zone.college, in de huidige situatie van het probleem, de meeste ervaring in de Groenplusklas. Zo is de trajectklasmedewerker als begeleidster vier dagen in de week aanwezig in of bezig met de (leerlingen in de) Groenplusklas. Zij kan het beste omschrijven hoe de huidige begeleiding eruitziet. De trajectklasmedewerker is zowel mondeling als schriftelijk geïnformeerd over het onderzoek. De trajectklasmedewerker heeft een informatiebrief ontvangen. Deze kan gevonden worden in Bijlage B. Via het informed consent heeft de trajectklasmedewerker toestemming gegeven om deel te nemen aan het onderzoek. Een niet ingevuld informed consent kan gevonden worden in Bijlage C.

Zoekstrategie deskresearch

Tijdens de deskresearch zijn verschillende bedrijfsgegevens onderzocht. In de personeelsgids ‘Zo doen we dat in Zwolle’, wordt de huidige begeleiding beschreven. In de personeelsgids staan onderwerpen als klassenmanagement, pedagogisch klimaat, contact met ouder(s)/verzorger(s), ondersteuning van leerlingen enzovoort beschreven (Zone.college, persoonlijke communicatie, 21 november 2023). Het document is gevonden op het intranet van het Zone.college. Op het intranet zijn meer documenten geraadpleegd, maar alleen het document ‘Zo doen we dat in Zwolle’ beschrijft de huidige begeleiding.

Meetinstrument en/of materiaal

Door middel van deskresearch is er inzicht gecreëerd in de huidige begeleiding. De data uit het document is door de onderzoeker gesorteerd door de huidige begeleiding, volgens het document, van begin tot eind te beschrijven. Deze beschrijving is meegenomen naar het interview als leidraad, met daarin en tussendoor verdiepende vragen of ontbrekende of onduidelijke informatie. Deze leidraad kan gevonden worden in Bijlage D.

Deelvraag 2

Participanten/zoekstrategie literatuur

Participanten

Om antwoord te kunnen geven op deelvraag 2 ‘Wat is belangrijk bij het bedienen van kwetsbare leerlingen in de Groenplusklas met de hulpvraag met betrekking tot overprikkeling?’ zijn de trajectbegeleider en orthopedagoog van het Zone.college benaderd voor een interview. De trajectbegeleider en de orthopedagoog hebben veel kennis over en ervaring met overprikkeling. De onderzoeker heeft mondeling informatie gedeeld over het onderzoek en het interview, en gevraagd of er deelgenomen wil worden aan het onderzoek. Hierbij hebben de trajectbegeleider en de orthopedagoog de informatiebrief en informed consent ontvangen. Beiden hebben toestemming verleend aan het onderzoek door het ondertekenen van de informed consent.

Zoekstrategie literatuuronderzoek

Voor het literatuuronderzoek zijn verschillende online bronnen geraadpleegd. Daarnaast zijn er ook meerdere fysieke boeken gebruikt. Deze boeken zijn afkomstig van de opleiding Toegepaste Psychologie, Saxion Bibliotheek of Bibliotheek Deventer. In Tabel 4 kan gezien worden welke

zoekstrategie is gebruikt bij het online zoeken naar bronnen. Deze zoekstrategie is ook gebruikt bij deelvraag 4.

Tabel 4

Zoekstrategie bronnen deelvraag 2 & 4

Databank/ zoekmachines/ websites	Zoektermen	Datum	Waarom zo gezocht?	Aantal hits	Veel hits: hoe op deze selectie gekomen
Saxion Bibliotheek	Prikkel	29-11- 23	Een open en brede zoekterm op mee te beginnen	396	
Google Scholar Pubmed	Sensory overload	2-12- 23	Om te kijken hoe groot het aanbod is van artikelen en zoveel mogelijk goede informatie te verzamelen	158.000	Meest recente en minst specifieke titel
Google Scholar	Helping someone with sensory overload	5-12- 23	Om te kijken of er specifieke artikelen gevonden worden over dit specifieke onderwerp	15.300	Geselecteerd op datum en titel
Pubmed Google Scholar	Characteristics sensory overload	5-12- 23	Om te kijken of er specifieke artikelen gevonden worden over dit specifieke onderwerp	31	
Pudmed	Signs of sensory overload	5-12- 23	Om te kijken of er specifieke artikelen gevonden worden over dit specifieke onderwerp	172	
Google Scholar Pubmed	Dunn Sensory processing	5-12- 23	Het model van Dunn vinden	21	
Google Scholar	Sensory processing disorder	6-12- 23	Onderzoek naar SPD	1.980.000	Geselecteerd op datum en titel
Pubmed	Supportingen sensory overload	8-12- 23	Specifieke zoekterm voor een specifiek antwoord	69	

Meetinstrument en/of materiaal

De interviews zijn afgenomen aan de hand van een topiclijst. Een topiclijst dient als leidraad en geheugensteun (Wester, 2019). Deze is samengesteld op basis van Thoonsen & Lamp (2022) en Dunn (1997) die schrijven over wat belangrijk is bij de bediening van iemand met overprikkeling. In het interview wordt gevraagd naar de eigen ervaring, kennis en hoe ze denken over de beschreven theorieën. De topiclijst kan gevonden worden in Bijlage E. Naast de topiclijst is gebruikgemaakt van een mindmap om op te schrijven wat de trajectbegeleider en orthopedagoog belangrijk vinden in de bediening van overprikkeling, om daar later verder op door te vragen. Volgens De Vos (2015) is mindmappen een uitstekende manier om ideeën uit te werken. De gecreëerde mindmap met de trajectbegeleider kan gevonden worden in Bijlage F en de mindmap met de orthopedagoog in Bijlage G. Naast de mindmap is er ook gebruik gemaakt van een numerieke beoordelingsschaal. Dit is een beoordelingsschaal waarbij door middel van getallen de antwoorden van respondenten worden vastgelegd (Saunders et al., 2022). In het interview is er aan de trajectbegeleider en orthopedagoog gevraagd hoe belangrijk zij de beschreven punten uit de literatuur op een schaal van 0 tot 10 vinden. Er wordt gekozen voor een tienpuntenschaal zodat de respondenten het belang nauwkeurig kunnen aangeven. In dit onderzoek geeft 0 'niet belangrijk' en 10 'heel belangrijk' aan. De gegeven cijfers door de trajectbegeleider kunnen gevonden worden in Bijlage H en de gegeven cijfers door de orthopedagoog in Bijlage I. Naast het cijfer is doorgevraagd waarom het in deze mate wel of niet belangrijk is.

Deelvraag 3

Participanten

Om antwoord te kunnen geven op deelvraag 3 'Wat gaat er wel goed en wat kan beter in het begeleiden van de kwetsbare leerlingen met overprikkeling?' zijn de trajectklasmedewerker, leerlingen van de Groenplusklas en orthopedagogen, schoolcoaches, remedial teachers en dyslexiespecialisten van andere scholen benaderd.

Trajectklasmedewerker

Oorspronkelijk is de zorgcoördinator benaderd voor het interview. Wegens ziekte is besloten dit interview met de trajectklasmedewerkers te doen. De trajectklasmedewerker is eerder in het onderzoek al geïnformeerd en heeft toestemming gegeven voor deelname aan het onderzoek.

Leerlingen met overprikkeling

De leerlingen van de Groenplusklas met overprikkeling kunnen een uniek inzicht geven in wat zij goed vinden gaan in de begeleiding. Samen met de trajectklasmedewerker, die de leerlingen goed kent, is op basis van stabiliteit, gekozen welke leerlingen geschikt zijn voor het onderzoek. Er zijn zes leerlingen geselecteerd. Deze leerlingen zijn allemaal mondeling geïnformeerd en gevraagd of ze interesse hadden in deelname van het onderzoek. Zo ja, ontvingen de leerling en de ouder(s)/verzorger(s) een informatiebrief en één informed consent. Hier moeten beiden een handtekening voor toestemming voor deelname zetten. Van de zes leerlingen die benaderd zijn hebben er drie deelgenomen aan het onderzoek. Eén leerling gaf aan geen overprikkeling te ervaren, één leerling kon door problematiek thuis niet om toestemming vragen voor deelname en één leerling was op de dag zelf te moe/overprikkeld. Omdat de leerlingen die deelnamen aan het onderzoek kampen met overprikkeling gebruik maken van de Groenplusklas en hier onder begeleiding staan zijn de leerlingen een representatieve steekproef.

Andere scholen

Er is gekozen om andere scholen te benaderen om te onderzoeken hoe zij leerlingen met overprikkeling ondersteunen en hoe zij tegen het probleem op het Zone.college aankijken. In totaal zijn 58 mensen met de functie orthopedagoog (waaronder een aantal gezondheidspsychologen), schoolcoach, remedial teacher of dyslexiespecialis benaderd. Drie schoolcoaches hebben geparticipeerd in het onderzoek. Een schoolcoach in het voortgezet onderwijs biedt individuele begeleiding aan leerlingen, zowel op sociaal-emotioneel gebied als bij studievaardigheden, om hun welzijn en prestaties te bevorderen. In de verspreide mail wordt de participant al kort geïnformeerd over het onderzoek. Daarnaast is als bijlage in de mail de informatiebrief toegevoegd. In de mail staat een link naar een formulier dat de participant kan invullen. In het formulier staat het informed consent. Dit informed consent kan gevonden worden in Bijlage J.

Meetinstrument en/of materiaal

Trajectklasmedewerker

De interviews zijn afgenomen aan de hand van een topiclijst. Het interview met de trajectklasmedewerker is samengesteld op basis van theorieën van Dunn (2007) die gaan over types leerling met overprikkeling en die van Thoonsen & Lamp (2022) en Dunn (1997) over effectieve methoden in begeleiding van overprikkeling. Op basis hiervan is naar haar ervaring, kennis en de uitdagingen hiervan gevraagd. De topiclijst die is gebruikt bij het interview met de trajectklasmedewerker kan gevonden worden in Bijlage K.

Leerlingen met overprikkeling

Het interview met de leerlingen is samengesteld op basis van theorieën van Miller et al. (2007), Dunn (1997), Thoonsen & Lamp (2022), Schouppe & Graef (2011) en Weston (2023) die gaan over thema's als verschillende prikkels, gevolg van overprikkeling en wat belangrijk is in het bedienen van iemand met overprikkeling. Er wordt gevraagd naar de ervaringen en opinies van de leerling. De topiclijst die gebruikt is met de leerlingen kan gevonden worden in Bijlage L.

Andere scholen

Als voorbereiding op het interview met andere scholen zijn een aantal gestandaardiseerde vragen vastgesteld. Deze vragen zijn door de onderzoeker vastgesteld en zijn gebaseerd op het STARR-methode. Om te reflecteren op je eigen handelen wordt de STARR-methode het meest gebruikt. De methode staat voor "Situatie, Taak, Actie, Resultaat en Reflectie" (Benders, 2023). Er wordt bijvoorbeeld over de begeleiding gevraagd wat goed of minder goed gaat, wat het resultaat hiervan is en wat voor de school effectief werkt. De vragen kunnen gevonden worden in Bijlage M.

Deelvraag 4

Participant/ zoekstrategie literatuuronderzoek

Om deelvraag 4 'Welke effectieve methoden zijn er bekend om handvatten te bieden of de ontwikkeling op het gebied van prikkelverwerking te bevorderen?' te beantwoorden is de trajectbegeleider geïnterviewd. De trajectbegeleider is eerder in het onderzoek via de informatiebrief geïnformeerd en heeft toestemming verleend voor deelname.

Zoekstrategie literatuuronderzoek

Het literatuuronderzoek dat heeft plaatsgevonden is hetzelfde literatuuronderzoek dat deelvraag 2 onderbouwd/beantwoordt heeft. In Tabel 4 kan gezien worden welke zoekstrategie is gebruikt bij het online zoeken naar bronnen. Daarnaast zijn er, zoals eerder beschreven, ook meerdere fysieke boeken gebruikt als bron.

Meetinstrument en/of materiaal

Het interview is afgenomen aan de hand van een topiclijst. Deze is samengesteld op basis van de theorieën van Dunn (2007) die gaan over types leerlingen met overprikkeling en theorieën van Schoupe & Greaf (2011), Thoosen & Lamp (2022) en Weston (2023) over beschreven strategieën die werken bij het ondersteuning van overprikkeling. In het interview wordt gevraagd naar de eigen ervaring, kennis en hoe de trajectbegeleider denkt over de beschreven methoden. De topiclijst kan gevonden worden in Bijlage N.

Deelvraag 5

Participant

Om deelvraag 5 'Wat zijn de wensen en behoeftes van het beroepsproduct volgens de begeleiders van de Groenpluusklass?' te beantwoorden heeft er een brainstormsessie plaatsgevonden met de trajectklasmedewerker. Omdat de trajectklasmedewerker zelf het beroepsproduct zal gebruiken en de meeste ervaring heeft kan ze het beste vertellen waar de wensen en behoeftes liggen in de oplossing voor effectieve begeleiding van leerlingen met overprikkeling. De trajectklasmedewerker is mondeling en schriftelijk, door middel van de informatiebrief, geïnformeerd over het onderzoek en de methode en het doel hiervan. De trajectklasmedewerker heeft toestemming verleend voor deelname via het informed consent.

Meetinstrument en/of materiaal

Om de wensen en behoeftes goed in kaart te brengen is vooraf aan de brainstormsessie een grote mindmap gemaakt met het doel in het midden: 'wensen & behoeftes'. De mindmap is meegenomen naar de brainstormsessie en hier kon de onderzoeker, de wensen, behoeftes en ideeën voor de oplossing opschrijven. De ingevulde mindmap kan gevonden worden in Bijlage O.

Hoofdstuk 3 – Resultaten en tussenconclusies per deelvraag

3.1. Deelvraag 1

3.1.1. Resultaten

In deelvraag 1 werd de deelvraag ‘Hoe ziet de huidige begeleiding van de kwetsbare leerlingen met overprikkeling eruit?’. Het resultaat is een gecombineerde beschrijving van de informatie die uit het deskresearch en het interview is verkregen. Dit houdt de resultaten navolgbaar. De schuingedrukte zinnen zijn citaten van de trajectklasmedewerker.

Aanmelding leerling

Alle begeleiding van een leerling begint met een signaalkaart. Hierin staat beschreven waar zorgen over worden gemaakt, het gedrag, thuissituatie, verzuim, werkhouding, wat er al aan het probleem gedaan is, wat er goed gaat en welke hulp volgens de mentor passend is. De ingevulde signaalkaart wordt samen met de mentor in het interne ondersteuningsteam besproken. In overleg met de mentor wordt er extra ondersteuning opgezet. Eén van deze interventies is de Groenplusklas. Het kan ook zijn dat een leerling vanaf zijn of haar intake al ondersteuning krijgt: *“soms wordt het van tevoren ook ingezet, als we van te voren al weten dat iemand extra hulp nodig heeft”*.

Begeleiding van de Groenplusklas

De begeleiding in de Groenplusklas bestaat op dit moment uit vier personen: een trajectklasmedewerker, zorgcoördinator, onderwijsassistent en een pedagogisch assistent. Elke begeleider begeleidt individueel een bepaald aantal leerlingen: *“sommige leerlingen waar we met zijn alleen niet heel goed mee op kunnen schieten, kan de zorgcoördinator wel in een keer mee opschieten”*. Sommige leerlingen hebben een escape pas. Dit betekent dat de leerling zich terug kan trekken uit een situatie en naar de Groenplusklas kan. Deze leerlingen worden niet specifiek begeleid.

Begeleiding leerlingen met overprikkeling

Bij leerlingen met overprikkeling worden er gesprekken gevoerd en gekeken wat oorzaken zijn van de overprikkeling, wordt er genormaliseerd en wordt er gekeken hoe de leerling erbij staat. De leerling kan de Groenplusklas gebruiken om zich terug te trekken en/of te ont-prikkelen. De Groenplusklas en begeleiding bieden een stukje afleiding. Als de leerling zelf kan bepalen wanneer hij of zij moet terugtrekken en/of ont-prikkelen mag dat ook, mits hij of zij er geen misbruik van maakt. Wanneer een leerling er misbruik van maakt kan er gebruikgemaakt worden van een escape pas. Afhankelijk van hoe het met de leerling gaat worden er gesprekken gevoerd: *“afhankelijk van hoe vaak ze het nodig hebben” “afhankelijk van hoe groot de hulpvraag is”*. De begeleiders van de Groenplusklas hebben wekelijks overleg en communiceren ook informeel met elkaar: *“We zoeken elkaar veel op en hebben natuurlijk wekelijks overleg”*. Op deze manier blijven de begeleiders op de hoogte van alle leerlingen. Volgens de trajectbegeleider wordt er de hele dag door geëvalueerd over de leerlingen. De hoeveelheid evaluaties hangt af van de grootte van de problematiek.

3.1.2. Conclusie

In het algemeen kan ondersteuning voor een leerling door de mentor worden aangevraagd via de signaalkaart. Het interne ondersteuningsteam bespreekt dit met de mentor en kan de Groenplusklas als ondersteunende interventie dienen. Wanneer een leerling kampt met overprikkeling en de Groenplusklas als interventie wordt opgezet bestaat de begeleiding uit gesprekken waarin gekeken wordt naar de triggers van de overprikkeling, normaliseren en kijken hoe de leerling erbij staat. Daarnaast kan de leerling gebruik maken van de Groenplusklas om zich terug te trekken en/of te ont-prikkelen. De begeleiders hebben wekelijks overleg en hebben veel informeel contact, op deze manier blijven de begeleiders op de hoogte van de leerlingen.

3.2. Deelvraag 2

3.2.1. Resultaten

In deelvraag 2 werd de deelvraag 'Wat is belangrijk bij het bedienen van kwetsbare leerlingen in de Groenplusklas met de hulpvraag met betrekking tot overprikkeling?' onderzocht.

Het totaalplaatje

Het is belangrijk om een totaalplaatje van de leerling te maken. Hiervoor is het ten eerste belangrijk om het dossier van de leerling te bekijken, omdat hier de geschiedenis van het probleem in beschreven. Ten tweede is het van belang het systeem te betrekken bij de problematiek, om naar ze te luisteren, om te achterhalen hoe het thuis gaat, wat daar helpt en/of ze de problematiek herkennen. Ten derde is het belangrijk om samen met de leerling te kijken wat de overprikkeling is, hoe en wanneer het voorkomt. Ook Dunn (1997) beschrijft dat het belangrijk is om de triggers van overprikkeling te herkennen. Volgens de trajectbegeleider vinden leerlingen dit lastig onder woorden te brengen. Door een dag of week door te nemen wordt het inzichtelijk waar die overprikkeling uit bestaat. Wanneer de week van de leerling inzichtelijk is gemaakt, is het belangrijk om patronen te ontdekken die invloed hebben op zijn of haar overprikkeling. Volgens Zimbardo et al. (2019) zijn patronen herhalende gedrags-, denk- of emotionele structuren. Het is het essentieel dat de leerling zelf ervaring opdoet en zich bewust wordt wat de triggers zijn van zijn overprikkeling. Het door Dunn (1997) beschreven punt van triggers herkennen geeft de trajectbegeleider op een schaal 0 tot 10 in belang, een 8 en de orthopedagoog een 7, dit maakt gemiddeld een 7.5.

Tijdens het gehele traject met de leerling

Het is ten eerste volgens Thoonsen & Lamp (2022) belangrijk om één-op-één gesprekken te voeren met de leerlingen. Door met een leerling in gesprek te gaan kan achterhaald worden wat hij of zij nodig heeft. De orthopedagoog vindt dit ook belangrijk omdat het om de leerling gaat en die bij het probleem en de oplossing betrokken moet worden: *"We kunnen van alles verzinnen voor de leerling, maar het gaat uit eindelijk om de leerling en ik merk wel dat wij soms hele grote dingen verzinnen, maar als je de leerling erbij betreft dat de oplossing soms heel simpel kan zijn"*. Daarnaast is de gehele begeleiding van de trajectbegeleider gebaseerd op één-op-één gesprekken, omdat de leerling zich dan gehoord voelt. De trajectbegeleider geeft het een 8.5 en de orthopedagoog een 10. Dit vormt samen een 9.3.

Ten tweede is het volgens de orthopedagoog van belang om te normaliseren gedurende het traject. Er moet niet doorgeschoten worden in het alles prikkelaar maken. De leerlingen moeten ook leren dat ze later 'in de grote boze buitenwereld' met prikkels te maken krijgen en hoe ze daar op een goede manier mee om kunnen gaan. Daarnaast moeten strategieën niet te groot worden gemaakt. Voorkomen moet worden dat het bij de leerling zelf te groot wordt, anders gaan ze er overal mee 'gooien': *"Je krijgt leerlingen die zeggen 'nee maar dat kan niet, want dan ben ik overprikkeld', dan denk ik 'ja nee...', dat gaan pubers wel doen en eigenlijk wil je dat ze leren 'Oké ik heb moeite met prikkels dus ik moet er soms wat harder voor werken, maar het lukt me wel'"*.

Volgens Thoonsen & Lamp (2022) is het ten derde belangrijk om bij de leerling bewustzijn te creëren van zijn of haar overprikkeling. De orthopedagoog zegt dat het vooral belangrijk is om de leerling bewust te maken van wat voor hen werkt en wat oplossingen zijn. Daarnaast geeft ze wederom aan dat het belangrijk is om te normaliseren. De trajectbegeleider zegt dat de leerlingen een bewustzijn moeten creëren hoe ze met de overprikkeling om gaan. Dit heeft tijd nodig. De orthopedagoog geeft het op een schaal van 0 tot 10 een 5, omdat het belangrijk is, maar genormaliseerd moet worden. De trajectbegeleider geeft het een 8.0. Dit vormt samen een 6,5.

Ten vierde is het belangrijk om naar het zelfbeeld van de leerling te kijken (Thoonsen & Lamp, 2022). Een leerling kan anders over zichzelf gaan denken omdat dingen hen moeilijker afgaan dan klasgenoten en ze niet begrijpen waarom. De orthopedagoog geeft hierbij aan dat belangrijk is om het systeem erbij te betrekken: *“wij kunnen wel met de leerling naar zijn zelfbeeld gaan kijken maar als hij thuis komt en de ouders de lat te hoog hebben liggen dan is het dweilen met de kraan open”*. De trajectbegeleider geeft aan het zelfbeeld van een leerling altijd mee te nemen in zijn gesprekken: *“ik denk juist door overprikkeling, je hebt elke keer migraine en noem maar op, dan ga je wel twijfelen aan jezelf aan van kan ik het allemaal wel”*. De orthopedagoog en de trajectbegeleider geven het een 9.

Tot slot is het volgens Thoonsen & Lamp (2022) belangrijk om bij jezelf, als begeleider, na te gaan hoe prikkelgevoelig je zelf bent. Als begeleider kan je anders op een groep reageren wanneer je erg prikkelgevoelig of bestendig bent. De orthopedagoog geeft aan dat het daarnaast ook belangrijk is dat je het goede voorbeeld kan geven. De trajectbegeleider sluit hierbij aan door te zeggen dat je de spiegel bent voor de leerling. Je moet je daarnaast kwetsbaar op kunnen stellen, zodat de leerling niet het gevoel heeft dat hij of zij er alleen voor staat. In Bijlage P kan een test van Thoonsen & Lamp (2022) gevonden worden die inzicht geeft in het eigen prikkelgevoeligheid. De orthopedagoog geeft dit punt een 8 en de trajectbegeleider een 9, dit maakt samen een 8.5.

Strategieën en hulpmiddelen

Hulpmiddelen

Volgens Dunn (1997) is het belangrijk om prikkelvrije hulpmiddelen te bieden die kunnen helpen bij overprikkeling. Bijvoorbeeld oordoppen, koptelefoon of fidget-speelgoed. De orthopedagoog geeft aan dat het belangrijk is om de verantwoording voor het aanvragen, gebruiken en aanschaffen van hulpmiddelen bij de leerling en systeem te laten. De leerling kan hierin geholpen moeten worden. Door in gesprek te gaan met de leerling kan achterhaald worden in welke mate hij of zij verantwoording kan nemen. Daarnaast is het belangrijk de hulpmiddelen niet op de leerling te ‘drukken’ als de leerling het niet wil. *“laat hem of haar eerst maar onderuit gaan. Het probleem is voor hen nog niet groot genoeg en dan gaat het ook niet helpen”*. De trajectbegeleider vindt dat deze hulpmiddelen in elk lokaal aanwezig moeten zijn. De trajectbegeleider geeft het 8 en de orthopedagoog een 7, dat maakt samen een 7.5.

Strategieën

Het is volgens Thoonsen & Lamp (2022) belangrijk om de juiste strategie te kiezen die bij een leerling past en die hem helpt bij zijn overprikkeling. De orthopedagoog geeft de opmerking dat het genormaliseerd moet worden. Ook komt terug dat de leerling zelf mag ervaren en een zelfbewustzijn creëert: *“zelf ervaring opdoen werkt veel beter dan dat wij in een kamertje gaan vertellen hoe ze het moeten doen”*. De trajectbegeleider beschrijft dat het maatwerk is wat bij een leerling past en dat de leerling zelf een strategie op moet pakken: *“het is aan de leerling of die het op gaat pakken. Maar goed, ze moeten er zelf tegenaan lopen en op een gegeven moment als het echt niet meer lukt dan gaan ze die strategieën ook wel inzetten”*. De trajectbegeleider gaf hier een 8 en de orthopedagoog een 7, dit is gemiddeld een 7.5.

Verdere strategieën die benoemd zijn, zijn ten eerste het implementeren van ontspanning. Wanneer patronen die invloed hebben op overprikkeling ontdekt zijn is het volgens de trajectbegeleider van belang om momenten van ontspanning te implementeren: *“dus als je dat inzichtelijk gaat maken dan kun je ook dingen erdoorheen gaan schuiven ter ontspanning. Het zijn vaak patronen die ze ontwikkelen”*.

Ten tweede omschrijft Dunn (1997) dat het van belang is een plek te creëren waar iemand zich kan terugtrekken en/of ont-prikkelen. De orthopedagoog en trajectbegeleider geven hierbij aan dat het belangrijk is. De orthopedagoog geeft hier een 8.5 en de trajectbegeleider een 10, dit maakt samen een 9,3.

Ten derde is het ook van belang dat er duidelijkheid en structuur is in de Groenplusklas voor zowel begeleiders als leerlingen: *“in de Groenplusklas merk ik dat de leerlingen nog wel ruimte krijgen, dat is ene kant heel mooi, maar aan de andere kant zorgt dat er ook weer voor meer prikkels”*. Door duidelijkheid en structuur wordt er voorspelbaarheid gecreëerd en dat geeft rust bij de leerlingen.

Ten vierde geeft Dunn (1997) aan dat het belangrijk is om omstanders te informeren, om voor de leerling begrip en een ondersteunend netwerk waar hij of zij op kan terugvallen te creëren. De orthopedagoog geeft aan dat leerlingen zelf verantwoordelijk mogen nemen en zelf omstanders kunnen informeren. Mogelijk hebben ze hier wel hulp bij nodig. Hierop aansluitend is het belangrijk om het systeem te betrekken om te vertellen in hoeverre de leerling een eigen verantwoording heeft. De trajectbegeleider geeft aan dat hij veel leerlingen ziet die niet weten wat zijn of haar stoornis inhoudt. Het is belangrijk om te informeren over overprikkeling bij de leerling zelf. De orthopedagoog geeft dit punt een 6 en de trajectbegeleider een 9, samen een 7.5.

3.2.2. Conclusie

Het valt op dat er verschillende dingen belangrijk zijn, waarbij het één voor een gedeelte van het traject en het ander in het gehele traject met de leerling belangrijk is. Zo is het belangrijk om aan de hand van één-op-één gesprekken met de betreffende leerling een totaalplaatje te maken. Dit kan gecreëerd worden door het dossier van de leerling te bekijken, contact te leggen met het systeem van de leerling en met de leerling een dag/week door te nemen. Aan de hand hiervan kunnen patronen ontdekt worden die invloed hebben op de leerling zijn of haar overprikkeling. Op basis hiervan kunnen strategieën en hulpmiddelen ingezet worden.

Tijdens het traject is het belangrijk om de betreffende leerling bij keuzes en oplossingen te betrekken, naar het zelfbeeld van de leerling te kijken, als begeleider na te gaan hoe prikkelgevoelig je zelf bent, te normaliseren en een bewustzijn bij de leerling te creëren. Wat opvalt is dat het normaliseren en het creëren van een zelfbewustzijn bij meerdere onderdelen benoemd wordt als een belangrijke opmerking.

Uit de resultaten komt ook naar voren dat het van belang is om hulpmiddelen en strategieën te bieden. Bijvoorbeeld het implementeren van ontspanning, het bieden van prikkelvrije hulpmiddelen, een plek creëren waar een leerling zich kan terugtrekken, duidelijkheid en structuur in de Groenplusklas creëren en het informeren van omstanders.

Op de volgende pagina in Tabel 5 kan een overzicht gezien worden welk cijfer de orthopedagoog en trajectbegeleider gemiddeld geven en de opmerking die ze geven bij deze punten.

Tabel 5

Belangrijk volgens literatuur met gemiddeld cijfer van belang en opmerking orthopedagoog en trajectbegeleider

Belangrijk volgens Thoonsen & Lamp (2022) en Dunn (1997)	Gemiddeld cijfer van belang orthopedagoog en trajectbegeleider	Gegeven opmerking door orthopedagoog en/of trajectbegeleider
Eén-op-één gesprekken voeren	9.3	• Leerling gehoord laten voelen • Betrek leerling bij probleem en oplossingen
Een plek creëren waar de leerling zich kan terugtrekken	9.3	
Het zelfbeeld van de leerling	9	• Betrek het systeem
Prikkelgevoeligheid van de begeleider	8.5	• Het goede voorbeeld geven • Begeleider is een spiegel voor de leerling
Triggers van overprikkeling van een leerling begrijpen en herkennen	7.5	• Gevolg van triggers inzichtelijk maken • Leerling zelf laten ontdekken wat de triggers zijn (eigen bewustzijn creëren)
Een strategie kiezen die een leerling helpt bij zijn overprikkeling	7.5	• Normaliseren • Leerling mag eigen bewustzijn creëren in wat helpt • Leerling eigen verantwoording nemen in oppakken strategieën
Het informeren van omstanders	7.5	• Normaliseren • Leerling mogen eigen verantwoordelijkheid nemen • Betrek het systeem • Belangrijk om leerling zelf te leren wat overprikkeling is
Prikkelvrije hulpmiddelen bieden	7.5	• Verantwoording bij leerling en systeem laten • Maatwerk in welke mate leerling verantwoording kan nemen • Hulpmiddelen niet op de leerling drukken
Zelfbewustzijn leerling over overprikkeling	6.5	• Leerling bewust maken wat voor hem werkt en oplossingen zijn • Normaliseren • Een bewustzijn creëren heeft tijd nodig

3.3. Deelvraag 3

3.3.1. Resultaten

In deelvraag 3 werd de deelvraag ‘Wat gaat er goed en wat kan beter in het begeleiden van de kwetsbare leerlingen met overprikkeling?’ onderzocht.

Andere scholen (N=3)

In Tabel 6 kan gezien worden wat bij andere scholen sterke punten zijn in hun begeleiding en wat de begeleiding mogelijk zal versterken.

Tabel 6

Sterke punten en verbeterpunten in begeleiding van overprikkeling andere scholen

Respondent	Sterke punten van hun begeleiding	Het zou begeleiding verbeteren als
Respondent 1	• Communicatie • Het vinden van de oorzaak van overprikkeling • Het vinden van passende oplossingen • Veel afstemmen met ouders en betrokkenen	• Telefoons verwijderd worden uit de school • Het probleem serieus wordt genomen • Het individu centraal gesteld wordt • Het systeem betrokken wordt • Leerling niet alle prikkels ontwijkt • Leerling meedenkt over oplossingen
Respondent 2	• Communicatie • Tools om mee te werken (concentratieschermen en sensorische hulpmiddelen)	• Docenten en leerlingen psycho-educatie krijgen • Er met leerlingen op rustige momenten in gesprek gegaan wordt • Er genormaliseerd wordt
Respondent 3	• Bieden van rustruimtes en hulpmiddelen • Aangepaste roosters (minder uren of later beginnen)	• De oorzaak van overprikkeling aangepakt wordt • Er met alle betrokken een plan van aanpak maken • Er gewerkt wordt aan duidelijkheid en structuur, waardoor voorspelbaarheid ontstaat

Begeleiding Groenplusklas

Gaat goed in begeleiding

De trajectklasmedewerker noemt zes punten die goed gaan. Ten eerste geeft ze aan dat er een goede samenwerking is tussen collega's, dat er korte lijnen zijn met mentoren, collega's, ouders of leerlingen op het moment er iets voorvalt en dat hierdoor tijdig en snel geschakeld en hulp aangeboden kan worden. Ten tweede wordt er veel aandacht besteed aan het zelfbewustzijn van de leerling en zijn prikkelverwerking: *“bijvoorbeeld met leerling X die zegt ‘het is toch normaal hoe ik denk’. Dan probeer ik haar er wel bewust van te maken dat haar denkgedachte niet overeenkomt met die van andere mensen”*. Ten derde is er aandacht is voor de triggers van overprikkeling: *“hoe komt het dan, wat is je eigen aandeel erin, wat zou je anders kunnen doen?”*. Ze vindt het goed dat er tijd en ruimte is om het hierover te hebben. Daarnaast vindt ze dat leerlingen er goed mee omgaan en er open voor staan.

Ten vierde vindt de trajectklasmedewerker dat er hulpmiddelen aangeboden worden en dat leerlingen deze zelf pakken en gebruiken. Ten vijfde is er continu aandacht voor het zelfbeeld van de leerling. Hierdoor worden leerlingen meer zelfverzekerd, durven meer eigen keuzes te maken en durven ze meer om hulp te vragen. De trajectklasmedewerker geeft aan dat leerlingen zelfverzekerder worden doordat ze dingen normaliseert. Tot slot vindt de trajectklasmedewerker dat de begeleiders van de Groenplusklas er sterk in zijn een sfeer te creëren waar alles er mag zijn en dat daardoor ook een bepaalde veiligheid wordt gecreëerd: *“ik denk dat wij er met zijn allen sterk in zijn, ondanks dat je hier zit en alles wat je hebt dat het er gewoon mag zijn en daardoor creëer je ook een bepaalde veiligheid”*.

Kan beter in begeleiding

De trajectklasmedewerker noemt vier punten die beter kunnen gaan in de begeleiding. Ten eerste kunnen verantwoordelijken die een leerling krijgt niet gehanteerd worden en kan er niet gekeken worden wat een leerling soms echt nodig heeft: *“soms komen leerlingen voor kleine dingetjes, maar blijven ze te lang hangen. Dan moeten ze eerder de klas weer in”*. Hetzelfde geldt voor de gehele begeleidingstrajecten. Ten tweede wordt er ervaren dat er soms geen grip is op bepaalde leerlingen. Zo liggen sommige triggers buiten de deur en maakt dat het lastig om invloed op te hebben of pakt de leerling de tips, trucs of verdere begeleiding niet op. Ten derde kan er volgens de trajectbegeleider meer contact worden gelegd met ouders, hulpverlening en mentoren uit de bovenbouw. Problematiek en hulpvragen worden vaak door het Zone.college opgepakt waardoor het voor ouders/hulpverlening niet duidelijk is wat er aan de hand is. Wanneer leerlingen in de bovenbouw komen, komen ze daarnaast minder in of verdwijnen ze uit de Groenplusklas en is er minder contact met de mentor, waardoor de leerling uit het oog verdwijnt. Tot slot zouden er volgens de trajectklasmedewerker meer (tussen)evaluaties moeten plaats vinden met de leerlingen.

Leerlingen Groenplusklas (N=3)

Volgens alle drie de leerlingen zijn een aantal dingen belangrijk in de ondersteuning. Ten eerste het bieden van hulpmiddelen. Ten tweede vinden de leerlingen het belangrijk dat er een veilige plek is waar ze zich kunnen terugtrekken en/of ont-prikkelen. Op dit moment is dat vaak de Groenplusklas. Alle leerlingen geven aan dat de Groenplusklas als onveilig wordt ervaren als er onbetrouwbare mensen zijn: *“het ligt eraan wie er is op dat moment, bij sommige mensen durf ik nog wel te janken, maar bij sommige mensen denk ik donder op”*. Ten derde geven de leerlingen aan dat het belangrijk is om als begeleider bewust te zijn van je eigen prikkelgevoeligheid: *“ja, je moet er met elkaar rekening houden”*. Ten vierde geven alle drie aan dat het belangrijk is dat de mentor op de hoogte wordt gebracht. Tot slot geven de drie aan dat drukte en lawaai in de klas een oorzaak zijn van hun overprikkeling. Zo kunnen ook andere leerlingen in de Groenplusklas prikkels veroorzaken. Hierbij geven twee van de drie leerlingen aan dat overprikkeling leidt tot boosheid, irritatie of uitvallen irritatie *“als ik helemaal overprikkeld ben doe ik helemaal niks meer, dan kan ik gewoon niks”*.

Twee van de drie leerlingen geven ten eerste aan dat het belangrijk is om gesprekken te hebben over de overprikkeling. De leerlingen willen deze gesprekken niet als ze overprikkeld zijn, maar op een ander moment, bijvoorbeeld op afspraak: *“misschien achteraf”, “nee ja, nou later, maar niet direct als je binnenkomt”*. Ten tweede is het belangrijk is om te kijken naar de triggers van overprikkeling.

Volgens de leerlingen zijn er een aantal dingen die hen helpen bij overprikkeling binnen en/of buiten de Groenplusklas. In Tabel 7 kan daar een overzicht van gevonden worden. Voor alle drie de leerlingen werkt het om rust te nemen, geen gesprekken te voeren, beweging en een aangepaste klassenopstelling.

Tabel 7*Helpend bij overprikkeling binnen en buiten de Groenplusklas (N=3)*

Bij overprikkeling helpt het om ... in de Groenplusklas	
Het helpt om:	Aantal leerlingen:
Rust te nemen	3
Geen gesprekken te voeren	3
Te tekenen	2
Duidelijkheid en structuur te hebben	2
Oordoppen/koptelefoon (met muziek) in te doen (Thoonsen & Lamp, 2022; Tigchelaar & De Bos, 2019)	2
Op de telefoon te zitten	2
Te zitten	1
Te kleuren	1
Te lezen	1
Stilte te hebben	1
Te friemelen (Farley et al., 2013; Mohiyeddini & Semple, 2013; Thoonsen & Lamp, 2022; Tigchelaar & De Bos, 2019)	1
Bij overprikkeling helpt ... buiten de Groenplusklas	
Beweging (Mullender-Wijnsma et al., 2016; Weston, 2023)	3
Een aangepaste klassenopstelling (Weston, 2023)	3
Kauwen (Morgan et al., 2013; Thoonsen & Lamp, 2022)	2
Friemelen (Farley et al., 2013; Mohiyeddini & Semple, 2013; Thoonsen & Lamp, 2022; Tigchelaar & De Bos, 2019)	2
Concentratieschermen (Thoonsen & Lamp, 2022)	2

Op de volgende pagina in Tabel 8 kan gezien worden welke punten volgens literatuur belangrijk zijn, door hoeveel andere scholen ze toegepast worden, of ze toegepast worden door het Zone.college en hoeveel leerlingen ze belangrijk vinden. Naast deze aandachtsgebieden maken de scholen ook gebruik van concentratieschermen en sensorische hulpmiddelen. Twee leerlingen geven aan dat deze helpen.

Tabel 8

Belangrijke punten volgens literatuur en toegepast door andere scholen en Zone.college in ondersteuning leerlingen met overprikkeling, met daarnaast belang volgens aantal leerlingen

Belangrijke punten volgens Thoonsen & Lamp (2022) en Dunn (1997) bij het ondersteunen van iemand die kampt met overprikkeling	Toegepast door andere scholen	Toegepast door Zone.college	Belangrijk volgens aantal leerlingen
Individuele gesprekken met leerlingen voeren die gericht zijn op overprikkeling	3	Ja	3
Aandacht besteden aan het bewustzijn van de leerling van zijn of haar prikkelverwerking	3	Ja	0
Het kiezen van de juiste strategie voor de leerling die past die en die hem helpt bij zijn overprikkeling	3	Ja	0
Het bieden van hulpmiddelen	3	Ja	3
Het creëren van een veilige plek waar de leerling zich kan terugtrekken/ont-prikkelen	3	Ja	3
Aandacht besteden aan het zelfbeeld van de leerling	3	Ja	1
Aandacht besteden aan de triggers die de leerling ervaart die leiden tot overprikkeling	2	Ja	2
Het informeren van omstanders	2	Ja	3
Aandacht besteden prikkelgevoeligheid begeleiders zelf	1	Nee	3

3.3.2. Conclusie

In de begeleiding van overprikkeling op het Zone.college is er een goede samenwerking tussen collega's. Daarnaast wordt er veel aandacht besteed aan het zelfbewustzijn over overprikkeling, triggers van overprikkeling en het zelfbeeld van de leerling. Ook worden er hulpmiddelen aangeboden die de leerlingen zelf (kunnen) pakken en gebruiken. Leerlingen nemen verantwoording en staan open om aandacht te besteden aan hun overprikkeling. Tot slot lukt het de begeleiders van de Groenplusklas een sfeer te creëren die veiligheid biedt.

Om de begeleiding te verbeteren kan de begeleiding ten eerste strakker op de regels te zitten die de leerlingen hebben. Ten tweede door een betere grip op de leerling en de triggers van zijn overprikkeling te hebben. Ten derde door meer contact te leggen met ouders, hulpverlening en de mentoren uit de bovenbouw. Tot slot door meer (tussen)evaluaties te laten plaatsvinden. In vergelijking met andere scholen zou de begeleiding op het Zone.college verbeterd kunnen worden door het verwijderen van telefoons, het identificeren van de oorzaak van overprikkeling, psycho-educatie te geven aan de leerlingen, de leerlingen mee laten denken over oplossingen, de leerling centraal te stellen, de leerling boeken te laten gebruiken, een aangepast rooster te bieden en/of een gezamenlijk plan van aanpak te maken. De leerlingen vinden het belangrijk dat de begeleider kijkt naar zijn of haar eigen prikkelgevoeligheid: de begeleiding kan verder verbeterd worden als begeleiders hier aandacht aan besteden.

3.4. Deelvraag 4

3.4.1. Resultaten

In deelvraag 4 werd de deelvraag ‘Welke effectieve methoden zijn er bekend om handvatten te bieden of de ontwikkeling op het gebied van overprikkeling te bevorderen?’ onderzocht.

Methoden van de trajectbegeleider

Ten eerste kijkt de trajectbegeleider breder dan enkel wat verteld wordt door de leerling. Hierdoor kan er achter de overprikkeling gekeken worden: *“ik heb altijd zo iets van, de persoon, er zit een cirkel, thuis, school, omgeving, vrienden, dat je dat allemaal langsgaat om een beter beeld te krijgen. Want misschien is het alleen wel op school of gebeurt er thuis ook heel wat waar de overprikkeling van versterkt wordt”*. Ten tweede moet de leerling zelf inzicht creëren in de problematiek en kan dan pas verandering plaatsvinden. Door de leerling bijvoorbeeld twee weken iets te proberen en te evalueren komt de leerling daar zelf achter. Het lukt de leerling vaak niet in één keer: dan worden ze boos op zichzelf. Een leerling moet er blijvend op gewezen worden dat het tijd kost om patronen te veranderen. Het is een proces van trial-and-error. Volgens de trajectbegeleider kost het veranderen van een patroon over het algemeen 90 dagen. Bij het veranderen van patronen probeert de trajectbegeleider vanuit de leerling te denken: wat past bijvoorbeeld bij diegene en wat kunnen ze aan? Ten derde maakt de trajectbegeleider patronen van gedrag die met overprikkeling te maken hebben met de leerling inzichtelijk. De leerling wordt hierdoor bewust van wat voor invloed zijn of haar handelingen hebben op zijn of haar overprikkeling. Hierbij is het ook belangrijk dat een leerling leert wat overprikkeling is. Een leerling zal aan de hand van de gesprekken zelf bewust moeten worden van en leren omgaan met overprikkeling. Ten vierde laat de trajectbegeleider de verantwoording in het traject bij de leerling: *“het is aan die persoon om er wat mee te gaan doen, ze horen het aan en sommigen doen er echt daadwerkelijk wat mee en anderen gaan gewoon weer in de waan van de dag”*. Tot slot geeft de trajectbegeleider aan dat leerlingen onbewust zelf ook al patronen inzetten, maar dat dit patronen zijn om te overleven. Patronen die leerlingen ontwikkelen om niet buiten de boot te vallen.

Methoden volgens literatuur

Focus

Volgens Schouppe & Graef (2011) is het informatieverwerkingsysteem ergens op richten een eenvoudige en vaker voorkomende manier om informatie te filteren. Op deze manier wordt aandacht gebruikt als filter.

Kauwen

Thoonsen & Lamp (2022) schrijven over kauwmateriaal dat het regulerend werkt wanneer je gespannen bent. Wanneer iemand overprikkeld is, werkt kauwen als een soort uitlaatklep. Het vermindert spanning. Morgan et al. (2013) beschrijven dat als leerlingen zich een langere tijd op een taak moeten concentreren, kauwgom goed gebruikt kan worden voor het behouden van de alertheid.

Friemelen

Friemelen kan gebruikt worden om zich af te leiden van storende prikkels of om spanning te verminderen, waardoor de leerling kalmeert (Thoonsen & Lamp, 2022). Daarnaast kan het helpen bij stressgevoelens, geeft het aan als er een tekort is aan concentratie, draagt het bij aan het onthouden van informatie, creëert het extra focus en wordt afleiding verminderd (Farley et al., 2013; Mohiyeddini & Semple, 2013; Tigchelaar & De Bos, 2019).

Concentratieschermen

Concentratieschermen kunnen ingezet worden als een leerling bijvoorbeeld snel afgeleid is door visuele of auditieve prikkels. De werkplek wordt afgeschermd waardoor de leerling minder prikkels meekrijgt. Hierdoor kan de leerling zich beter concentreren (Thoonsen & Lamp, 2022).

Beweging (wiebelen)

Beweging werkt zeer effectief bij overprikkeling omdat het helpt focussen (Weston, 2023). Mullender-Wijnsma et al. (2016) geeft aan dat leerlingen beter leren wanneer ze bewegen. De trajectbegeleider geeft aan dat door te lopen of te sporten, en niet door alleen te wiebelen, overprikkeling of prikkels verminderd worden.

Escape pas

Het helpt om een leerling een uitweg aan te bieden (bijvoorbeeld drie blauwe kaarten) met een tijdslot. De leerling kan een blauwe kaart inzetten om zich uit de les terug te trekken en of te ont-prikkelen. Het is belangrijk om een tijdslot aan de escapes te koppelen zodat de leerling weet waar hij aan toe is en er geen misbruik van kan maken (Weston, 2023).

Oordoppen/koptelefoon (met/zonder muziek)

Oordoppen/koptelefoon verminderen geluidsprikkels. Oordoppen/koptelefoon mogen niet langdurig gebruikt worden omdat stimuli van de oren weggehaald wordt, waardoor de oren gevoelig worden. Er wordt geadviseerd twee keer 20 minuten per dag oordoppen te gebruiken op momenten die erg luid zijn. Oordoppen/koptelefoon met muziek is een goede vervanger (Thoonsen & Lamp, 2022). Onze hersenen besteden weinig bewuste aandacht aan muziek die bekend voor ons is, waardoor mogelijkheden tot afleiding verminderd worden en focus verhoogt wordt (Tigchelaar & De Bos, 2019). Volgens de trajectbegeleider is het belangrijk om een leerling bewust te maken van wanneer hij of zij zijn of haar oordoppen/koptelefoon moet inzetten.

Aangepaste klassenopstelling

Een klassenopstelling met verschillende stations, die bijvoorbeeld bestaan uit statafels, tafels die op en neer kunnen en/of plekken met wiebelkrukken, geven de leerlingen de mogelijkheid om een plek te kiezen die past bij hun prikkelgevoeligheid (Weston, 2023). De trajectbegeleider benoemt dat een aangepaste klassenopstelling voor meer onrust kan zorgen. Het is wel mogelijk om een leerling een tijdslot ergens anders te laten werken, waar hij bijvoorbeeld kan staan of wiebelen.

3.4.2. Conclusie

Wat vooral opvalt is dat de trajectbegeleider de leerlingen coacht in hun eigen ontwikkeling in omgang met overprikkeling. De trajectbegeleider laat leerlingen zelf bewust worden van zijn of haar overprikkeling en wat voor hen werkt en oplossingen zijn. Daarnaast geeft hij hun eigen verantwoordelijkheid voor het proces. Hij neemt ze aan de hand, maar denkt vanuit de leerling. De trajectbegeleider kijkt vooral wat er om de persoon en de overprikkeling heen zit. Hij maakt samen met de leerling patronen die invloed hebben op zijn of haar overprikkeling inzichtelijk. Samen met de leerling brengt de trajectbegeleider veranderingen in de patronen van de leerling zodat hij of zij beter met overprikkeling om kan gaan. Het is belangrijk dat een leerling weet wat overprikkeling is. Tot slot zijn er methoden vanuit de literatuur waar op valt dat de ene methode de leerling helpt prikkels te verwerken, zoals focus of kauwen en de andere methodes er voor zorgen dat prikkels gedempt worden, zoals oordoppen/koptelefoon of concentratieschermen.

3.5. Deelvraag 5

3.5.1. Resultaten

In deelvraag 5 werd de deelvraag ‘Wat zijn de wensen en behoeftes van het beroepsproduct volgens de begeleiders van de Groenplusklas?’ onderzocht.

In de brainstormsessie zijn een aantal ideeën naar voren gekomen. Ten eerste kwam in de brainstormsessie naar voren dat de oplossing moet bestaan uit stappen. De stappen moeten onderbouwd zijn met informatie zodat de gebruiker weet waarom hij of zij een stap zet. Hierdoor is het idee van een stappenplan naar voren gekomen. Hieraan werd toegevoegd dat het stappenplan ook in een speelse postervorm weergegeven wordt zodat het opgehangen kan worden in de Groenplusklas. Ook werd benoemd dat er een poster voor leerlingen wordt gecreëerd die gaat over prikkels en wat je ermee doet.

Ten tweede werd het idee naar voren gebracht om degene die het beroepsproduct gebruikt overprikkeling te laten ervaren, door middel van lichten en geluiden (nabootsen wat iemand die overprikkeld is voelt).

Tot slot werd het idee van een voorlichting voor docenten ingebracht. De voorlichting zal als doel hebben psycho-educatie te geven aan de docenten over overprikkeling om daarmee ook inlevingsvermogen te creëren. Volgens Van Peperstraten (2012) is psycho-educatie een manier om te motiveren voor een behandelingstraject of het inzicht in betreffende problematiek te vergroten. De educatie zal als doel hebben de docenten de leerlingen met overprikkeling te kunnen begrijpen en te kunnen ondersteunen.

3.5.2. Conclusie

Uit de brainstormsessie zijn een aantal ideeën gekomen. De eerste oplossing die werd genoemd is een stappenplan, waarbij er achtergrondinformatie over de stappen aanwezig is. Dit stappenplan wordt daarbij ook gemaakt in de vorm van een speelse poster. De stappen zullen weergeven hoe het proces van effectieve begeleiding van een leerling die kampt met overprikkeling er uit ziet. De tweede oplossing, of een mogelijke aanvulling op de eerste, is een poster voor de leerlingen met wat hij of zij kan of moet doen wanneer hij of zij te maken heeft met prikkels. Het stappenplan kan getoetst worden door de gebruiker om feedback te vragen over het stappenplan en het gebruik. Deze oplossingen worden als haalbaar en passend op het onderzoek gezien.

Ook werd er als oplossing genoemd dat overprikkeling nagebootst wordt, om de gebruiker te laten ervaren hoe het is om overprikkeld te zijn. De oplossing is moeilijk te toetsen omdat voor eenieder overprikkeling anders ervaren wordt. Daarnaast weet niet iedereen wat overprikkeling bij hem of haar is. Dit betekent dat hij of zij niet kan bevestigen of die overprikkeling ervaren heeft. Deze oplossing wordt niet als relevant gezien, omdat het onderzoek hier niet volledig op gericht is, het Zone.college of de onderzoeker hier niet de faciliteiten voor heeft en het mogelijk niet gebruiksvriendelijk en ethisch is.

Tot slot werd er de voorlichting voor docenten genoemd. De voorlichting zou getoetst kunnen worden door docenten en experts te vragen naar de ervaring met en effectiviteit van de voorlichting. Daarnaast kunnen de leerlingen gevraagd worden of ze verandering zien bij de docenten in hun kennis en gedrag met betrekking tot overprikkeling. Het onderzoek is echter gericht op de begeleiders van de Groenplusklas en niet op de docenten. Dat maakt het onmogelijk om een voorlichting te geven voor docenten over hun rol tegenover leerlingen met overprikkeling en ze te informeren over hoe zij als docenten, in de klas, moeten omgaan met overprikkeling.

Volgens de onderzoeker zou het stappenplan, inclusief poster voor zowel begeleiding als leerlingen, en een voorlichting voor docenten het beste zijn. Zo wordt het probleem op meerdere vlakken aangepakt en zal het voor een grotere impact zorgen. Bij het huidige onderzoek past het stappenplan met achtergrondinformatie, inclusief poster voor begeleiding, het beste.

Hoofdstuk 4 – Conclusie, discussie en aanbevelingen

4.1. Conclusie

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag van het onderzoek: *‘Hoe kunnen de begeleiders van de Groenplusklas de kwetsbare leerlingen met overprikkeling op een zodanige manier bedienen zodat de drukte afneemt, er meer tijd en ruimte is voor een individuele leerling en mogelijk de doorstroming van leerlingen bevorderd wordt?’*.

Uit dit onderzoek is gebleken dat de begeleiding van een leerling met overprikkeling bestaat uit 10 belangrijke punten. De begeleiding van een leerling is gebaseerd op één-op-één gesprekken met de betreffende leerling. Binnen deze gesprekken zijn er vijf belangrijke punten. Deze kunnen gevonden worden in Tabel 9, waarna de punten toegelicht worden. Daarnaast zijn er vijf belangrijke punten waar de begeleiders van de Groenplusklas aandacht aan moeten besteden tijdens het traject met de leerling. Deze kunnen gevonden worden in Tabel 10, waarna ze verder toegelicht worden.

4.1.1. Vijf belangrijke punten tijdens één-op-één gesprekken met de leerling

Tabel 9

Vijf belangrijke punten tijdens één-op-één gesprekken met de leerling

Een totaalplaatje van de leerling en zijn overprikkeling maken.
Het kiezen van een strategie die past bij de overprikkeling van de leerling.
Het bieden van prikkelvrije hulpmiddelen of interventies die helpen bij de overprikkeling.
De leerling een eigen bewustzijn laten creëren over zijn of haar overprikkeling.
De leerling een eigen verantwoording geven in het traject.

In de één-op-één gesprekken tussen begeleider en leerling is het ten eerste van belang om een totaalplaatje van de leerling en zijn overprikkeling te maken. Door middel van het totaalplaatje kunnen patronen en triggers ontdekt worden die van invloed zijn op de overprikkeling van de leerling. Op basis van deze patronen en triggers kan er, ten tweede, samen met de leerling een strategie gekozen worden die past bij de leerling en zijn of haar overprikkeling. Ten derde is het van belang om tijdens de begeleiding de leerlingen prikkelvrije hulpmiddelen of interventies te bieden die hem of haar kunnen helpen bij overprikkeling. Hierbij is het essentieel dat de begeleiders van de Groenplusklas de leerling de mogelijkheid geven om zich terug te trekken naar een veilige plek. Ten vierde is het essentieel om tussen deze stappen de leerling zelf te laten ontdekken, een bewustzijn te creëren en inzicht te laten krijgen in zijn of haar overprikkeling. Het is van belang dat de leerling hierin de nodige begeleiding krijgt. Leerlingen moeten eerst bewustzijn van de problematiek hebben voordat er verandering plaats kan vinden. Hetzelfde geldt voor het kiezen van een strategie. Het kiezen van een goede strategie is vaak een proces van trial-and-error. Laat een leerling ontdekken en zich bewust worden van wat voor hem of haar wel of niet werkt. Ten slotte is het van belang dat de leerling een eigen verantwoordelijkheid krijgt over het traject dat hij heeft met de begeleider. Een eigen verantwoordelijkheid in het gebruiken van hulpmiddelen, terugtrekken, het oppakken van strategieën en om hobbels op de weg zelf bespreekbaar te maken met de begeleider of andere betreffende persoon. In de één-op-één gesprekken met de leerling en het traject ontdekt de begeleider met de leerling hoeveel verantwoordelijkheid de leerling zelf heeft/kan hebben. Als een leerling geen verantwoordelijkheid pakt, maar dit wel kan, is het bewustzijn van de leerling over het probleem nog niet voldoende en ziet hij of zij de noodzakelijkheid van verandering niet in.

4.1.2. Vijf belangrijke punten tijdens het traject met de leerling

Tabel 10

Vijf belangrijke punten tijdens het traject met de leerling

Betrek de leerling, het systeem en de mentor in het traject
Besteed aandacht aan het zelfbeeld van de leerling
Creëer als begeleider een bewustzijn over eigen prikkelgevoeligheid
Normaliseer het traject
Breng duidelijkheid en structuur aan in de Groenplusklas

Tijdens de begeleiding van een leerling die kampt met overprikkeling zijn er vijf punten waarvan het belangrijk is dat de begeleiders van de Groenplusklas er aandacht aan besteden. Het is ten eerste van belang dat de begeleider het systeem, de leerling en de mentor betreft in het proces. Het systeem kan nieuwe inzichten geven in de problematiek, ondersteunen in de problematiek of juist onderdeel van de oorzaak van de problematiek zijn. Door het systeem erbij te betrekken kan er samengewerkt worden tussen school en systeem. Door het informeren van de mentor en het systeem over de problematiek kan er een ondersteunend netwerk en een terugvalnet voor de leerling ontwikkeld worden. Daarnaast is het essentieel om de leerling te betrekken bij het proces zodat de leerling kan meedenken over stappen of oplossingen. Ten tweede is het belangrijk om tijdens de begeleiding van de leerling aandacht te besteden aan het zelfbeeld van de leerling. Dit kan negatief beïnvloed worden door zijn of haar overprikkeling, maar daarnaast ook door het vallen en opstaan wat een leerling doet tijdens het proces. Als begeleider van de Groenplusklas is het ten derde belangrijk om zich bewust te worden van de eigen prikkelgevoeligheid. Een begeleider kan anders reageren op een leerling door zijn eigen prikkelgevoeligheid, waardoor het tussen begeleider en een leerling met overprikkeling kan botsen. Het is ten vierde essentieel om tijdens het traject te normaliseren. In dit onderzoek wordt hiermee bedoeld dat de problematiek bij de leerling niet te groot wordt gemaakt, maar dat de problematiek en de hobbels door de leerling beschouwd worden als 'normaal'. Als de problematiek bij de leerling en zijn omgeving groter wordt gevisualiseerd, kan dit een negatieve invloed hebben op de leerling en kan de leerling misbruik maken van de grootte van de problematiek. Door normalisering kan de leerling meer overzicht krijgen in zijn problematiek en kan hij of zij meer zelfvertrouwen krijgen. Tot slot is het voor de begeleiders belangrijk om duidelijkheid en structuur, en daarmee voorspelbaarheid, in de Groenplusklas te creëren voor de leerling. Onvoorspelbare prikkels kunnen leerlingen eerder van de leg brengen. Voorspelbaarheid geeft de leerling rust, wat helpt bij overprikkeling.

Om de informatie en kennis van het onderzoek en de wensen en behoeften van de gebruiker zoveel mogelijk toe te passen wordt er een stappenplan gemaakt dat de begeleider helpt bij het geven van effectieve begeleiding aan leerlingen met overprikkeling. Elke stap bedraagt een deel van de begeleiding van de leerling. Na het volgen van de stappen zijn de patronen en triggers van de overprikkeling van de leerling inzichtelijk gemaakt en worden hier effectieve strategieën en interventies op toegepast. Het stappenplan wordt voorzien van achtergrondinformatie voor elke stap, zodat de begeleider weet waarom hij of zij een stap zet en het belang ervan. Daarnaast wordt er een poster, waar de stappen op zijn weergegeven, gemaakt voor de begeleiders. De poster toont overzichtelijk de stappen.

4.2 Discussie

In deze paragraaf worden de sterktes en zwaktes van het onderzoekproces en ontwerpcyclus van het beroepsproduct, waarde van het beroepsproduct, vervolgstappen om het beroepsproduct te implementeren en aanbevelingen voor vervolgonderzoek beschreven. De sterktes en zwaktes hebben betrekking op de betrouwbaarheid, validiteit en bruikbaarheid van het onderzoek en daarnaast het doorlopen ontwerpproces van het gecreëerde stappenplan. Baarda (2019) omschrijft dat de kwaliteit van de verzamelde data wordt bepaald door validiteit, betrouwbaarheid en de relatie hiertussen. Validiteit bestaat uit instrumentele validiteit en ecologische validiteit. Instrumentele validiteit betekent dat er gemeten wordt wat beoogd werd om te meten. Ecologische validiteit is de mate waarin de resultaten overeenkomen met de dagelijkse praktijk. Een betrouwbaar resultaat is een resultaat dat onafhankelijk is van toeval. Dit is afhankelijk van het gebruikte instrument, de onderzochte persoon, de omstandigheden en de onderzoeker (Baarda, 2019).

4.2.1. Sterktes en zwaktes

Onderzoeksproces

Sterktes

Een eerste sterkte ligt in de doorlopen onderzoeksfases en de informatie die dit opgeleverd heeft. Zoals beschreven zijn de Inspiration- en Ideation-fases doorlopen en heeft de Inspiration-fase voldoende informatie opgeleverd om de huidige situatie en de sterke en minder sterke kanten, de gewenste situatie, wat belangrijk is in de ondersteuning en welke methoden er bekend zijn in de ondersteuning van leerlingen met overprikkeling in kaart te brengen. De Ideation-fase heeft door middel van een brainstormsessie de wensen en behoeften in kaart gebracht. Het idee van een stappenplan is een duidelijk idee dat naar voren gekomen is als oplossing voor het probleem. Hierdoor kon er gericht gewerkt worden aan één oplossing.

Ten tweede zijn de betrouwbaarheid en validiteit in dit kwalitatieve onderzoek groot. Op deelvraag 3 na worden de resultaten als betrouwbaar en valide gezien. In de vragenlijsten, brainstormsessies en topiclijsten zijn er, op twee keer na, geen onduidelijke vragen of onderwerpen voorgelegd aan de participant. Bij deelvraag 1 en deelvraag 3 in het interview met de leerlingen was er sprake van miscommunicatie of werden termen niet begrepen, dit werd later opgehelderd. Daarnaast was er tijdens het onderzoeken geen door omstandigheden, de onderzoeker of de participant gecreëerde ruis. De participant heeft altijd de onderzoeker van gezochte antwoorden kunnen voorzien en werd er gemeten wat gemeten moest worden. Tot slot laten de resultaten een beeld zien van hoe het er in de werkelijkheid aan toe gaat.

Zwaktes

Ten eerste is een zwakte van het onderzoek dat bij deelvraag 3 in het interview met de leerlingen er niet werd gemeten wat beoogd werd te meten. De leerlingen creëerden veel ruis, waardoor er geen diepte opgezocht kon worden in de vooraf opgestelde topics. Mogelijk had een methode die interactiever is en die beter aansluit bij leeftijd van de leerlingen, bijvoorbeeld de methode 'collage' of 'draw it', een nog vroeger tijdstip of individuele interviews er voor kunnen gezorgd dat er een grotere validiteit werd behaald.

De tweede zwakte van dit onderzoek is het aantal respondenten. Een grotere steekproef, door meer trajectbegeleiders, orthopedagogen of andere experts, leerlingen, begeleiders en andere scholen had het onderzoek een hogere validiteit kunnen geven omdat er dan een nog betere schets gemaakt kan worden van de dagelijkse praktijk en daardoor de geldigheid van resultaten. Om tot een hoge validiteit te komen hadden trajectbegeleiders, orthopedagogen of andere experts geïnterviewd moeten worden tot er verzadiging plaats vindt (Saunders et al., 2022). Omdat begeleiders en

leerlingen naar hun ervaring met de Groenplusklas werden gevraagd, hadden er zoveel mogelijk begeleiders of leerlingen met overprikkeling geïnterviewd moeten worden. Hier sluit bij aan dat veel informatie van de trajectklasmedewerker kwam. De zorgspecialist, die ook een begeleider in de Groenplusklas is, was wegens zwangerschapsverlof gedurende het onderzoek afwezig. De visie van de zorgspecialist en de trajectklasmedewerker samen had mogelijk een breder, gevarieerder of juist eenduidig beeld kunnen creëren.

Ten derde is de basis in de literatuur zwak. Wat belangrijk is en methoden/handvatten voor iemand met overprikkeling, bestaat grotendeels uit twee bronnen. Mogelijk had er meer bestaande kennis gevonden kunnen worden over belangrijke punten en bestaande handvatten. Daarnaast sluiten niet alle gebruikte bronnen aan de op de doelgroep. Bronnen hadden bijvoorbeeld een andere leeftijdsgroep en/of schreven over overprikkeling bij mensen met autisme of AD(H)D. Een breder literatuuronderzoek geeft een stevigere theoretische onderbouwing.

Tot slot valt mogelijk buiten de Groenplusklas mogelijk meer tijd en winst in de Groenplusklas te behalen voor de begeleiders. Zoals aangegeven bij paragraaf 1.3. *Context van het probleem* wordt beschreven dat docenten het lastig vinden om met problematiek om te gaan. Dit wordt ondersteund door het AOb-onderzoek (AOb, 2019) en andere scholen. Zoals verder beschreven bij 1.3. zet het Zone.college hier al op in en is hier verder geen onderzoek naar gedaan. Daarnaast spelen mogelijk andere organisatorische problemen zoals werkdruk (AOb, 2019), een tekort aan duidelijkheid en structuur (M. Koorman, persoonlijke communicatie, 5 januari 2024) of een personeelsverzuim van 20% (M. Kuipers, persoonlijke communicatie, 20 december 2023) een rol. Verder onderzoek, wat verder beschreven staat onder *Suggesties voor vervolgonderzoek*, zal moeten uitwijzen waar andere factoren van het probleem liggen.

Ontwerpcyclus

Sterktes

Een sterkte in het ontwerpcyclus van een beroepsproduct is dat er één beroepsproduct is gemaakt. Het beroepsproduct, het stappenplan, voldoet aan de wensen en behoeften en is tastbaar gemaakt. Hierdoor kan het worden getest en voorzien van feedback, waardoor het product verder verbeterd worden.

Zwaktes

Een eerste zwakte is ook het creëren van één prototype. Omdat er maar één prototype gecreëerd is zijn andere ideeën niet omarmd, geprobeerd of verder onderzocht. Hierdoor werd de ruimte voor creativiteit gesloten. Daarnaast had er meer feedback gevraagd kunnen worden aan de stakeholders bij het creëren van het prototype. Hierdoor kon het prototype in een vroegtijdig stadium voorzien worden van feedback, waardoor het een nog betere gebruikerservaring biedt. Doordat het onderzoek geen Implementation-fase bevat kan het prototype ook niet, in de onderzoeksfase getest, gerealiseerd en geëvalueerd worden.

Een tweede zwakte is dat er (meer) convergerende methodes moeten plaatsvinden. IDEO (2015) benoemt het proces van Human Centered Design ook wel divergeren en convergeren. Deze methoden zijn erop gericht om verschillende gegevens samen te brengen en hieruit een dieper begrip te verkrijgen. In dit onderzoek hebben er alleen divergerende methodes plaats gevonden. De onderzoeker heeft door middel van het creëren van conclusies een dieper begrip gekregen van de verkregen data. Daarentegen is het mogelijk dat er een nog beter begrip gecreëerd kon worden als er convergerende methodes hadden plaats gevonden in het onderzoek.

4.2.2. Waarde van beroepsproduct

Het stappenplan geeft de begeleiders van de Groenplusklas een duidelijk plan voor het effectief kunnen begeleiden van leerlingen met overprikkeling. Het stappenplan biedt begeleiders nieuwe inzichten, methoden en strategieën die zij kunnen toepassen in de begeleiding. De stappen zijn voorzien van achtergrondinformatie waardoor de begeleiders weten waarom een stap moet worden zetten. Het stappenplan heeft geen kosten of technische moeilijkheden, waardoor het gemakkelijk en snel in gebruik te nemen is. Het stappenplan zal de begeleiders winst laten boeken in tijd en ruimte, daarentegen zoals eerder beschreven, zijn er mogelijke factoren die een grotere impact zullen hebben en daardoor meer tijd en ruimte zullen creëren voor de begeleiders in de Groenplusklas.

4.2.3. Vervolgstappen implementeren beroepsproduct

Om het stappenplan te realiseren moeten er een aantal vervolgstappen ondernomen worden. Deze stappen staan onder andere in het stappenplan beschreven onder 'implementatieplan':

1. Voorbereiding
 - a. Vanaf 1 maart het stappenplan testen en voorzien van feedback.
 - b. Verwerken van feedback.
2. Realisatie:
 - a. Met ingang van 26 augustus 2024 (start nieuw schooljaar 2024-2025) wordt het stappenplan Effectieve begeleiding bij overprikkeling in definitieve versie door de begeleiders van de Groenplusklas ingezet bij de begeleiding van leerlingen in de Groenplusklas met overprikkeling.
3. Evaluatie
 - a. Is de implementatie van het beroepsproduct correct verlopen?
 - b. Is het beoogde eindresultaat behaald?

4.2.4 Suggesties voor vervolgonderzoek

Breder literatuuronderzoek

Verder literatuuronderzoek naar wat belangrijk is in de ondersteuning van iemand met overprikkeling en bekende handvatten en methoden hiervoor zou een beter inzicht geven, en zou hierdoor een betere theoretische onderbouwing bieden. Er kan bijvoorbeeld onderzocht worden hoe iemand effectief ontspant, zijn aandacht kan verleggen en hoe specifieke prikkels gedempt kunnen worden.

Andere factoren probleem onderzoeken

Ten tweede is het huidige onderzoek gericht op de begeleiders van de Groenplusklas en de ondersteuning die zij bieden aan de leerlingen met overprikkeling. Vervolgonderzoek kan uitwijzen of en waar er andere factoren van het probleem bestaan zodat de hulpvraag met betrekking tot overprikkeling school-breed opgelost kan worden. Er kan gedacht worden aan factoren zoals docenten, werkdruk, personeelsverzuim, te kort aan duidelijkheid en structuur, pauzeplekken, school en lestijden en/of methode van de lesgeven.

Invloed telefoongebruik en sociale media op overprikkeling

Zoals eerder beschreven geeft de trajectbegeleider aan dat leerlingen door hun telefoon de hele dag aanstaan. Daarnaast geven andere scholen aan dat ze liever de telefoon verwijderen bij leerlingen omdat dit effectief werkt bij overprikkeling. Zo schrijft Rijksoverheid (z.d.-a) dat telefoons afleiden, een slechte invloed hebben op de concentratie en ervoor zorgen dat leerlingen slechter presteren. Daarnaast kan volgens Stevens et al. (2023) intensief gebruik van sociale media mentale problemen veroorzaken. Vervolgonderzoek zou moeten uitwijzen hoe het gebruik van de mobiele telefoon en sociale media invloed heeft op de leerling en zijn overprikkeling.

4.3. Aanbevelingen

In deze paragraaf worden aanbevelingen gedaan betreffende de ondersteuning van leerlingen met overprikkeling. Deze worden gedaan over het gebruiken van het beroepsproduct, de rol van docenten en een telefoonverbod.

4.3.1. Het gebruiken van het stappenplan

Om in de Groenplusklas meer tijd en ruimte te creëren voor een individuele leerling en mogelijk de doorstroom van leerlingen te bevorderen is het belangrijk om effectieve ondersteuning te bieden. Door middel van het stappenplan worden de leerlingen met overprikkeling, de meest voorkomende hulpvraag, effectief ondersteund. Hierdoor wordt er de meeste winst geboekt op het creëren van tijd en ruimte en mogelijk de doorstroming van leerlingen.

4.3.2. Docent als ondersteuning

Zowel het AOb-onderzoek (AOb, 2019), de trajectbegeleider, de orthopedagoog en andere scholen geven aan dat er grote winst valt te behalen bij de docenten en hun handelen tegenover problematiek. Eén school omschrijft de docenten als oorzaak van de mate van problematiek. Voorafgaand aan het onderzoek is verteld dat er actie ondernomen wordt op de docenten. Daarentegen zijn er nog geen aanpassingen gemaakt of interventies ingezet. Er wordt aanbevolen om extra in te zetten op de docenten en de rol die zij kunnen spelen in de ondersteuning. Inzetten op het gebied van psycho-educatie, pedagogisch en didactisch handelen en klassenmanagement is een mogelijkheid. Volgens de orthopedagoog zou de Groenplusklas dan voor een minimaal aantal leerlingen nog nodig zijn.

4.3.3. Telefoonverbod in (Groenplus)klas(sen)

Zoals eerder beschreven kan het gebruik van de mobiele telefoon een negatieve invloed heeft op de leerling in het onderwijs. Het gebruik van mobiele telefoons is per 1 januari 2024 niet meer toegestaan op middelbare scholen (Rijksoverheid, z.d.-a). Hierbij wordt ook beschreven dat scholen zelf met leraren, leerlingen en ouders afspraken moeten maken hoe dit er precies uit gaat zien. Op dit moment (leerjaar 2023-2024) zijn de mobiele telefoons op het Zone.college niet verboden. Er wordt aanbevolen om telefoons te verbieden in de Groenplusklas en reguliere klassen. Naast de negatieve invloed op leerprestaties, afleiding en concentratie, zorgt de telefoon volgens de trajectbegeleider er ook voor dat een leerling altijd 'aan staat' en niet ontspant, tot slot kan het volgens Stevens et al. (2023) op lange termijn zorgen voor mentale problemen.

Bronnenlijst

- Algemene Onderwijsbond. (2019, 18 juni). *Passend onderwijs schaaft leerlingen*. Geraadpleegd op 15 februari 2024, van <https://www.aob.nl/actueel/artikelen/te-veel-leerlingen-hebben-geen-baat-bij-passend-onderwijs/>
- Baarda, B. (2019). *Dit is onderzoek!* (3^e druk). Noordhoff Uitgevers
- Benders, L. (2023, 13 november). *Reflecteren met de STARR- methode | Stappenplan + voorbeelden*. Scribbr. Geraadpleegd op 12 december 2023, van <https://www.scribbr.nl/stage/starr-methode/>
- De Vos, K. (2015). *Brainstormen*. Boom Uitgevers
- Dunn, W. (1997). The impact of sensory processing abilities on the daily lives of young children and their families: A conceptual model. *Infants & Young Children*, 9(4), 23-25. <https://doi.org/10.1097/00001163-199704000-00005>
- Dunn, W. (2007). Supporting children to participate successfully in everyday life by using sensory processing knowledge. *Infants and Young Children*, 20(2), 84-101. 10.1097/01.IYC.0000264477.05076.5d
- Farley, J., Risko, E. F., & Kingstone, A. (2013). Everyday attention and lecture retention: the effects of time, fidgeting, and mind wandering. *Frontiers in Psychology*, 4. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2013.00619>
- Freeman, S., & Alkin, M. C. (2000). Academic and social attainments of children with mental retardation in general education and special education settings. *Remedial and Special Education*, 21(1), 3-26. <https://doi.org/10.1177/074193250002100102>
- IDEO.org. (2015). *The field Guide to Human-Centered Design*
- Markussen, E. (2004). Special education: Does it help? A study of special education in Norwegian upper secondary schools. *European Journal of Special Needs Education*, 19(1), 33-48. <https://doi.org/10.1080/0885625032000167133>
- Merkus, J. (2021, 8 september). *Semigestructureerd of half-gestructureerd interview | Voorbeeld*. Scribbr. Geraadpleegd op 21 november 2023, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/semigestructureerd-interview/>
- Miller, L. J., Anzalone, M. E., Lane, S. J., Cermak, S. A., & Osten, E. T. (2007). Concept Evolution in Sensory Integration: A Proposed Nosology for Diagnosis. *The American of Occupational Therapy*, 61(2), 135-140. <https://doi.org/10.5014/ajot.61.2.135>
- Mohiyeddini, C., & Semple, S. (2013). Displacement behaviour regulates the experience of stress in men. *Stress*, 16(2), 163–171. <https://doi.org/10.3109/10253890.2012.707709>
- Morgan, K., Johnson, A., & Miles, C. (2013). Chewing gum moderates the vigilance decrement. *British Journal of Psychology*, 105(2), 214–225. <https://doi.org/10.1111/bjop.12025>
- Mullender-Wijnsma, M. J., Hartman, E., De Greeff, J. W., Doolaard, S., Bosker, R., & Visscher, C. (2016). Physically active math and language lessons improve Academic achievement: a cluster randomized controlled trial. *Pediatrics*, 137(3). <https://doi.org/10.1542/peds.2015-2743>
- Napier, R., & Gershenfeld, M. K. (1985). *Groups, Theory and Experience*. Houghton Mifflin

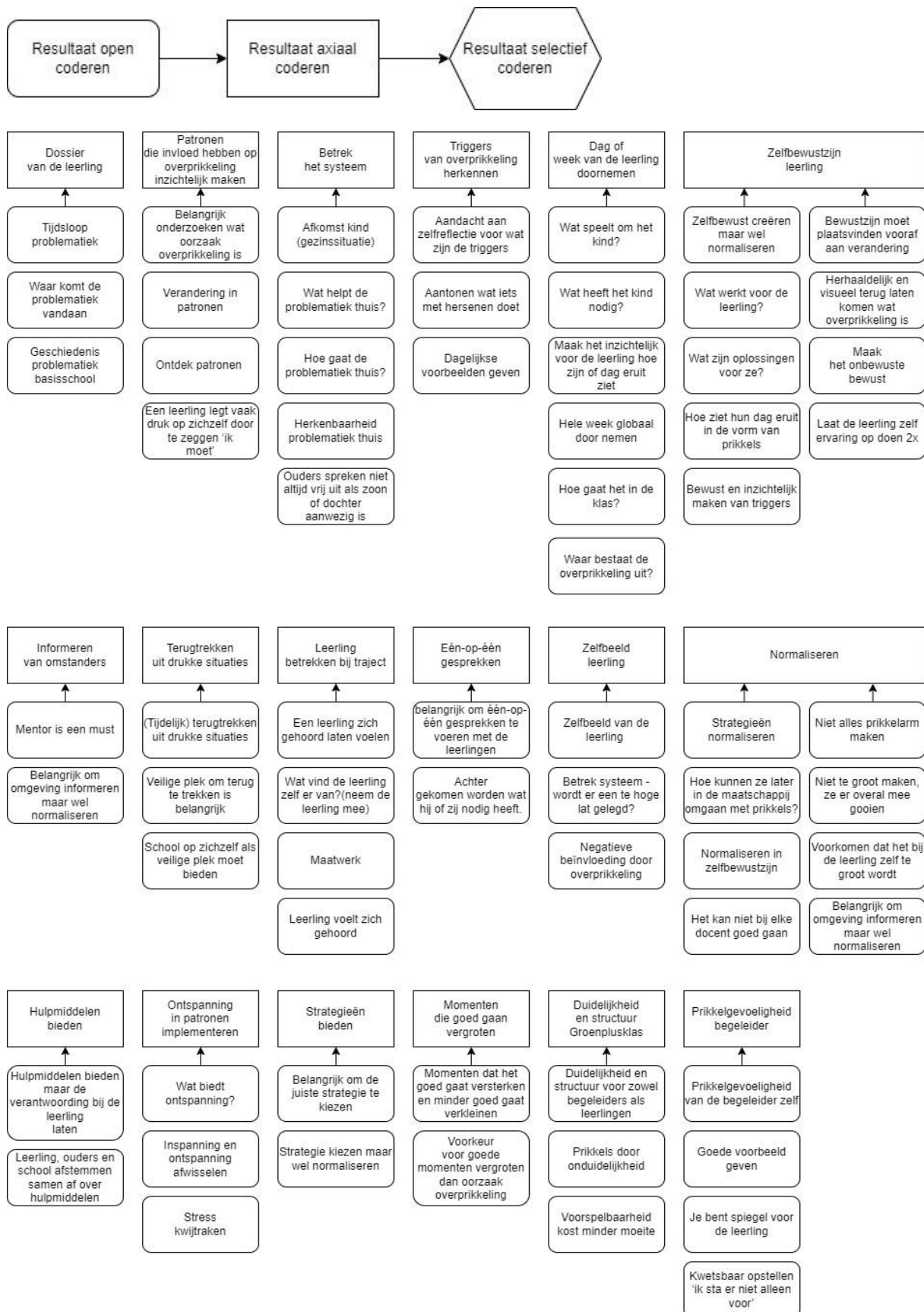
- NOS. (2020). *Passend onderwijs werkt niet goed, maar hoe moet het dan wel?*. Geraadpleegd op 21 november 2023, van <https://nos.nl/artikel/2335412-passend-onderwijs-werkt-niet-goed-maar-hoe-moet-het-dan-wel>
- Rijksoverheid. (z.d.-a). *Gebruik van mobiele telefoon niet toegestaan in de klas*. Geraadpleegd op 25 januari 2024, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voortgezet-onderwijs/mobiele-apparaten-in-de-klas>
- Rijksoverheid. (z.d.-b). *Zorgplicht en samenwerken scholen in passend onderwijs*. Geraadpleegd op 27 september 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/zorgplicht-en-samenwerken-scholen-passend-onderwijsverantwoordelijkheid-van-de-scholen#:~:text=Zorgplicht%20scholen,en%20kinderen%20die%20worden%20aangemeld>.
- Saunders, M., Lewis, P., & Thronhill, A. (2022). *Methoden en technieken van onderzoek*. Pearson Benelux bv
- Schouppe, H., & De Graef. (2011). *Cognitieve Psychologie*. Koninklijke Van Gorcum
- Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 104, 333-339. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.07.039>
- Stevens, G., Rombouts, M., Maes, M., Zondervan, A., Van Dorsselaer, S., Schouten, F., & Scheffers-Van Schayck, T. (2023). *Jong na corona*. Universiteit Utrecht. Geraadpleegd op 30 november 2023, van <https://www.uu.nl/sites/default/files/Jong-na-corona.pdf>
- Stoutjesdijk, R. (2016). *Children with emotional and behavioral disorders in special education : placement, progress, and family functioning*. [Kinderen met emotionele en gedragsstoornissen in speciaal onderwijs]. Universiteit Leiden.
- Swaen, B. (2017, 2 mei). *Een focusgroep of focusgroep-interview in je scriptie I Uitleg*. Scribbr. Geraadpleegd op 23 november 2023, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/focusgroep/>
- Thoonsen, A., & Lamp C. (2022). *Wiebelen en friemelen in de klas* (4^e druk). Pica
- Tigchelaar, M., & De Bos, O. (2019). *Focus AAN/UIT*. Spectrum
- Van Peperstraten, H. (2012). Het belang van psycho-educatie. *BijZijn*, 5(8), 18-25. <https://doi.org/10.1007/s12632-012-0121-8>
- Vosmer, H., & Smal, J. (2020). *Marketing kernstof* (9^e druk). Noordhoff uitgevers
- Wester, F. (2019). Interview-onderzoek in hoofdlijnen. *KWALON*, 24(2), 34-43. <https://doi-org.saxion.idm.oclc.org/10.5117/2019.024.002.008>
- Weston, K. (presentatrice). (2023, 20 oktober). Dr Kathy Weston's Get a Grip! Parenting Podcast (nr. 144). In *Dr Christie Talks with Monique Thoonsen: Sensory Processing in the Classroom* [Aflevering audio podcast]. Geraadpleegd op 5 december 2023, van <https://open.spotify.com/episode/1olmnqJP8PcOax4txpfZA7>
- Wilson, C. (2013). *Brainstorming and beyond*. Elsevier. Geraadpleegd op 10 januari 2024, van https://books.google.nl/books?hl=nl&lr=&id=YsnKE2JdlsQC&oi=fnd&pg=PP1&dq=brainstorming+method&ots=MbCkBeigAe&sig=M5xzf6CbfzcBs_CHFPdqpWlv4BY&redir_esc=y#v=onepage&q=brainstorming%20method&f=false

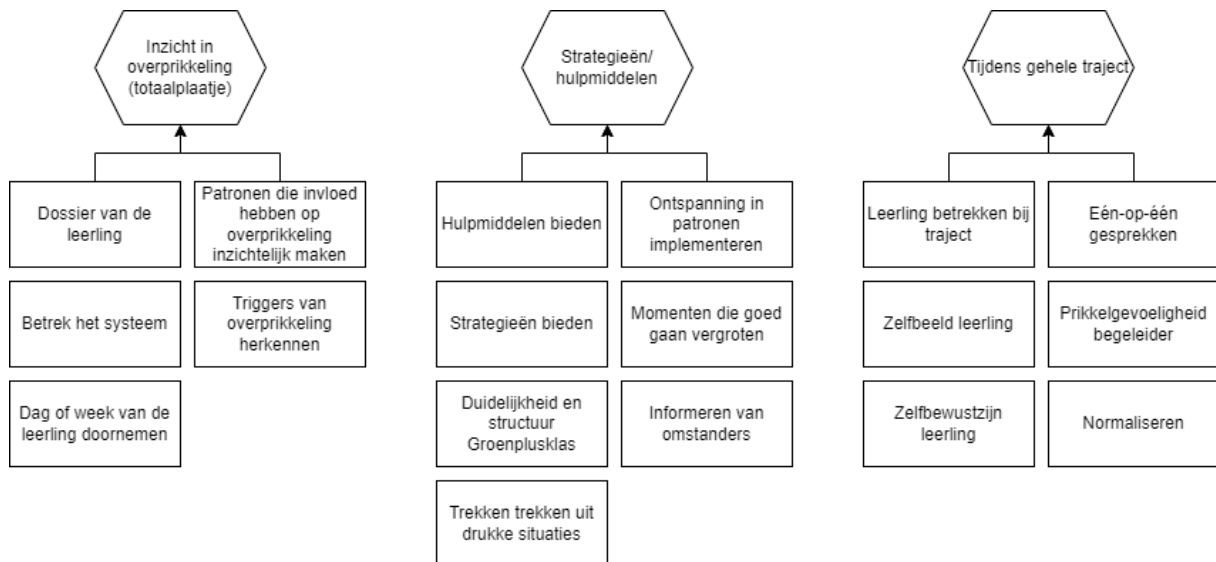
Zimbardo, P. G., Johnsen, R. L., & McCann, V. (2019). *Psychologie een inleiding (3^e druk)*. Pearson Benelux

Zone.college. (2022). *Jaarverslag Zone.college 2022*. Geraadpleegd op 14 november 2023, van <https://jaarverslagen.zone.college/jaarverslag-2022/positionering-zonecollege#b12-missie-visie-en-kernwaarden>

Bijlage

Bijlage A – Voorbeeld open, axiaal en selectief coderen

Effectieve begeleiding Groenplusklas

Datum:

Inleiding

Geachte collega,

Ik vraag je om mee te doen aan een wetenschappelijk onderzoek. Je beslist zelf of je mee wilt doen. Voordat je een beslissing neemt, is het belangrijk om meer te weten over het onderzoek. Lees deze informatiebrief rustig door.

1. Wat is het doel van het onderzoek?

Het onderzoek heeft als doel om inzicht te creëren in hoe de begeleiders van de Groenplusklas de hulpvragen van leerlingen effectief kunnen bedienen. Met als resultaat het bevorderen van de doorstroom van leerlingen in de Groenplusklas. Het gevolg hiervan is, dat de begeleiders van de Groenplusklas meer tijd en ruimte krijgen, om dieper in te gaan op de hulpvraag van de leerling. Wordt de Groenplusklas rustiger, dan kunnen leerlingen beter ont-prikkelen, zich terugtrekken en/of werken aan zijn of haar hulpvraag.

2. Hoe wordt het onderzoek uitgevoerd?

Het onderzoek wordt door mij, Daniël Scholten, uitgevoerd. Het onderzoek wordt uitgevoerd onder begeleiding van het Zone.college en Hogeschool Saxion. Het onderzoek bestaat uit twee delen: Inspiration fase en de Ideation fase. In de Inspiration fase wordt het probleem onderzocht en wordt hier empathie voor ontwikkeld. Dit kan bijvoorbeeld door methodes, zoals een interview of observaties. In de Ideation fase wordt deze informatie geïmplementeerd en worden er ideeën gecreëerd, oplossingen geïdentificeerd en mogelijk getest. Vooraf aan deze fasen zijn hoofd- en deelvragen opgesteld. In deze fasen worden de deelvragen beantwoord om uit eindelijk op de hoofdvraag antwoord te kunnen geven.

Hoofdvraag

Hoe kunnen de begeleiders van de Groenplusklas de kwetsbare leerlingen met overprikkeling op een zodanige manier bedienen zodat de drukte afneemt, er meer tijd en ruimte is voor een individuele leerling en mogelijk de doorstroming van leerlingen bevorderd wordt?

Deelvragen

1. Waar valt de meeste winst te behalen ten aanzien van de hulpvraag van de kwetsbare leerlingen in de Groenplusklas zodat de doorstroom effectief bevorderd wordt?
2. Hoe ziet de huidige begeleiding van de kwetsbare leerlingen met overprikkeling er uit?
3. Wat is belangrijk bij het bedienen van de hulpvraag met betrekking tot overprikkeling van een kwetsbare leerling van de Groenplusklas?
4. Wat gaat er volgens de begeleiders wel goed en wat kan beter in het begeleiden van de kwetsbare leerlingen met overprikkeling?
5. Welke effectieve methoden zijn er bekend om handvatten te bieden of de ontwikkeling op het gebied van prikkelverwerking te bevorderen?
6. Wat zijn de wensen en behoeftes van de oplossing volgens de begeleiders van de Groenplusklas?

3. Wat wordt er van je verwacht?

Er wordt verwacht dat je deel neemt aan een interview of meerdere interviews. Het interview zal alleen ik, als onderzoeker, met je voeren. Het interview zal ongeveer ... tot ... minuten duren. Er zal een tijd en locatie naar schikking worden gezocht.

4. Wat zijn mogelijke voor- en nadelen van deelname aan dit onderzoek?

Voordelen

- Deelname aan het onderzoek zorgt voor een uniek inzicht in verschillende hoeken van het probleem. Door deze inzichten worden deelvragen en uiteindelijk de hoofdvraag beantwoord.

Nadelen

- Het interview duurt ... tot ... minuten

5. Wat gebeurt er als u niet wenst deel te nemen aan dit onderzoek?

Je beslist zelf of je meedoet aan het onderzoek. Deelname aan het onderzoek is vrijwillig. Als er besloten wordt dat er niet mee gedaan wordt aan het onderzoek, hoeft je verder niets te doen. Je hoeft niets te tekenen. Je hoeft ook niet te zeggen waarom er

niet deelgenomen wordt aan het onderzoek. Als je tijdens het onderzoek niet meer mee wilt doen, kan er zonder opgaaf van reden de deelname aan het onderzoek beëindigen worden.

6. Wat gebeurt er met uw gegevens?

Gegevens uit het onderzoek worden vertrouwelijk bewaard. Persoonlijke gegevens worden gecodeerd opgeslagen en alleen de onderzoeker weet om wie het gaat. Naast de onderzoeker, kunnen ook docenten, die de kwaliteit van het onderzoek bewaken, de gegevens inzien.

De onderzoeksgegevens worden gebruikt voor wetenschappelijke publicatie in de vorm van een onderzoeksrapport voor onderwijsdoeleinden, waarin individuele gegevens van participanten niet herkenbaar zijn. Je privacy blijft dus volledig gewaarborgd.

7. Zijn er extra kosten/is er een vergoeding wanneer u besluit aan dit onderzoek mee te doen?

Er zijn geen extra kosten verbonden aan dit onderzoek, en er is geen vergoeding voor deelname aan dit onderzoek.

8. Wilt u verder nog iets weten?

Neem rustig de tijd, om deze informatie te lezen en te bespreken. Op korte termijn zal ik contact opnemen om te horen of hij of zij wilt deelnemen aan dit onderzoek.

Mocht u nog vragen hebben over het onderzoek, dan kunt u deze stellen aan mij. Hieronder mijn contactgegevens.

Naam onderzoeker: Daniël Scholten

Telefoonnummer: 06 36426460

E-mailadres: 503574@student.saxion.nl

Bijlage C – Niet ingevuld informed consent

Effectieve begeleiding Groenplusklas

Ik heb de informatie over dit onderzoek voor de deelnemer gelezen. Ik kon aanvullende vragen stellen. Mijn vragen zijn voldoende beantwoord. Ik had voldoende tijd om te beslissen of ik deelneem aan dit onderzoek.

Ik weet dat meedoen helemaal vrijwillig is. Ik ben me ervan bewust dat ik op ieder moment kan beslissen om toch niet mee te doen. Daarvoor hoef ik geen reden te geven.

Ik weet dat de onderzoeker en begeleiders van de onderzoeker mijn gegevens kunnen inzien. Mijn gegevens zullen vertrouwelijk en waar mogelijk anoniem opgeslagen worden. Het gebruik van mijn gegevens in de rapportage is in ieder geval anoniem.

Ik geef toestemming om mijn gegevens te gebruiken, voor de doelen die in de informatiebrief staan. Mocht er aanleiding zijn om de gegevens te gebruiken voor een ander onderzoeksdoel dan zal opnieuw toestemming aan mij worden gevraagd.

Naam deelnemer:

Handtekening:

Datum : __ / __ / __

Ik verklaar hierbij dat ik deze deelnemer voldoende heb geïnformeerd over het genoemde onderzoek.

Als er tijdens het onderzoek informatie bekend wordt die de toestemming van de deelnemer zou kunnen beïnvloeden, dan breng ik hem/haar daarvan tijdig op de hoogte op een wijze waardoor ik er zeker van ben dat de informatie de deelnemer bereikt heeft.

Naam onderzoeker(s):

Handtekening:

Datum: __ / __ / __

[Indien u data enkel online wilt verzamelen, of via anonieme vragenlijsten, dan is het niet goed mogelijk of wenselijk om een handtekening te vragen. U kunt de deelnemers dan via het aanvinken van een check box akkoord laten geven voor bovenstaande punten, bijvoorbeeld:

Ik ga akkoord met deelname aan dit onderzoek

☐

]

Bijlage D – Interview leidraad deelvraag 1

Wanneer ouders of verzorgers van een leerling toestemming hebben gegeven, kan een mentor voor de leerling ondersteuning aanvragen via een signaalkaart. In het signaalkaart staat: waar zorgen over wordt gemaakt, het gedrag, thuissituatie, verzuim, werkhouding, wat er al aan het probleem gedaan is, wat er goed gaat en welke hulp volgens de mentor passend is.

De ingevulde signaal kaart wordt samen met de mentor besproken in het interne ondersteuningsteam. In overleg met de mentor wordt er in overleg met de mentor extra ondersteuning opgezet. Een interventie die ingezet kan worden is de Groenplusklas.

Leerlingen in de Groenplusklas hebben een ontwikkel perspectief plan (OPP) **Wanneer wordt deze gemaakt en door wie?**

In het OPP staan de doelen en de bijzonderheden omtrent de leerling. Een OPP wordt minimaal jaarlijks geëvalueerd **door wie en met welk doel?**

De OPP's staan sinds dit jaar in magister. Magister is een administratiepakket, leervolgsysteem en elektronische leeromgeving voor scholen waarin data van leerlingen opgeslagen worden.

Voordat de leerling deelneemt aan de Groenplusklas wordt er een intake gehouden met een begeleider van de Groenplusklas, de mentor en de betreffende leerling, en ouders en orthopedagoog.

Wat is het doel hiervan?

Wat is er anders in vergelijking met het OPP?

Is eerst de intake of het OPP?

Bij de intake wordt een intake formulier ingevuld. Hier staat wat de problematiek van de leerling is, wat er al aan gedaan is en met welk resultaat, de ondersteuningsbehoefte en het doel van de begeleiding van de Groenplusklas, bijvoorbeeld time-out plek, ondersteuning bij schoolse vaardigheden of sociaal-emotioneel. Daarnaast staan er nog doelen/werkenpunten, bezoeken/dagen/tijden, tussen en eindevaluatie datum en tot slot start en begindatum Groenplusklas traject.

Vindt er altijd een intake plaats?

Wordt altijd het intake formulier ingevuld?

Waar kan die terug gevonden worden?

Wat wordt er met de datums gedaan van einde traject als een leerling nog niet voldoende ontwikkeld is in zijn hulpvraag?

Vinden er meer evaluaties plaats als een leerling een langer traject volgt?

Hoe word de begeleiding op de hoogte gebracht van een nieuwe leerling?

De leerling start zijn traject in de Groenplusklas. De leerlingen in de Groenplusklas worden nauw gevolgd in het IOT en de leerlingen zijn frequent onderwerp van gesprek om de vorderingen goed te kunnen volgen.

Hoe worden ze nauw gevolgd?

De begeleiding in de Groenplusklas bestaat op dit moment uit 4 personen: een trajectklasmedewerker, zorgcoördinator, onderwijsassistent en een pedagogisch assistent. Elke begeleider begeleidt een x aantal leerlingen persoonlijk: dit houdt één-op-één gesprekken in waar in geprobeerd wordt vooruitgang te boeken in de leerling zijn of haar hulpvraag, plannen, organiseren, helpen met huiswerk **daarnaast? Wat als de gesprekken (en de rest?) niet voldoende is?**

Hoe/wanneer wordt er gecommuniceerd onder de begeleiders over leerlingen?

Blijven de begeleiders op de hoogte van alle leerlingen? Hoe?

Hoe weten de begeleiders wat ze betekenen voor of kunnen verwachten van een leerling?

Naast de één-op-één begeleiding met de leerling onderhouden de begeleiders contact met mentoren, ouders en andere betrokkenen over de leerling en zijn hulpvraag. Daarnaast voeren ze (tussen) evaluaties over gegeven ondersteuning en wordt er bepaald of de gegeven ondersteuning voldoende is of dat er veranderingen gemaakt moeten worden, bijvoorbeeld door het traject te verlengen of andere interventies in te zetten. De (tussen) evaluatie vindt plaats na **hoeveel weken?** De zorgcoördinator en trajectklasmedewerker zijn lid van het IOT.

Wat brengt de rol van in het IOT zitten mee naar de Groenplusklas?

De helft van de begeleiders zit in het IOT, hoe zit dit?

Is er informatie die andere begeleiders missen? Zo ja, hoe worden zij op de hoogte gebracht?

Wordt er als een team aan een leerling gewerkt of alle begeleiders los?

In de Groenplusklas zelf is elk dagdeel van de dag één begeleider aanwezig. Het verschilt per begeleider hoeveel dagdelen hij of zij in de week aanwezig is. De begeleider ondersteunt en begeleidt binnenkomende leerlingen in zijn vraag/taak. Een leerling gaat in overleg met de docent naar de Groenplusklas, mits het niet afgesproken is met de begeleiding, is het wel afgesproken dan heeft de leerling toestemming om de klas te verlaten en naar de Groenplusklas te gaan. Een vraag of taak van een leerling kan bijvoorbeeld zijn dat een leerling moet ont-prikkelen, emotioneel is, zich moet terugtrekken of deel van zijn les aanwezig is omdat hij of zij hier beter kan werken. Omdat er meerdere leerlingen tegelijk aanwezig kunnen zijn, is het ook de rol van de begeleider om alles in goede banen te leiden. Dit betekent er voor zorgen dat iedere leerling aan zijn behoefte komt. Door er bijvoorbeeld voor te zorgen dat leerling 1 zich kan ont-prikkelen, leerling 2 zijn energie kwijt kan en leerling 3 zijn emoties kan uiten, zonder dat dit met elkaar botst.

Hoe wordt een leerling met de hulpvraag overprikkeling van begin tot eind begeleidt?

Bijlage E – Topiclijst deelvraag 2 interview trajectbegeleider/orthopedagoog

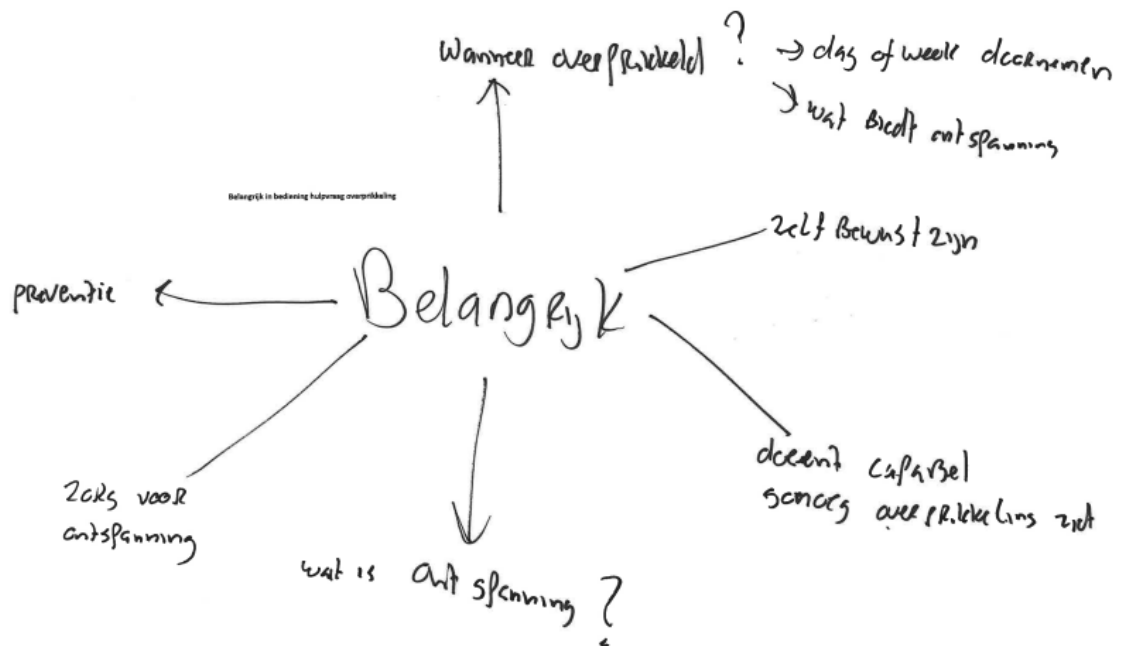
Deelvraag:	Wat is belangrijk bij het bedienen van de hulpvraag met betrekking tot overprikkeling van een kwetsbare leerling van de Groenplusklas?
Participanten	Trajectbegeleider & orthopedagoog

Introductie
Mijn naam is Daniël Scholten, ik ben een 4de jaar student van de opleiding Toegepaste Psychologie op Hogeschool Saxion. Op dit moment ben ik bezig met mijn scriptie onderzoek. Ik doe onderzoek naar hoe de begeleiding van leerlingen met overprikkeling in de Groenplusklas verbeterd kan worden. Voor het onderzoek probeer ik zoveel mogelijk betrokken te interviewen om zoveel mogelijk kennis en inzicht te verzamelen. Een van deze betrokken ben jij. Zoals verteld wil ik het graag met je hebben over wat belangrijk is als je een leerling die kampt met overprikkeling bedient in zijn of haar hulpvraag. Het gesprek zal ongeveer 45 minuten duren. Tijdens het gesprek maak ik aantekening en mits je het goed vindt, een geluidsopname. De data uit het interview wordt gebruik voor een onderzoeksrapport voor onderwijsdoeleinden. Je gegevens zullen niet herkenbaar zijn. Alleen mijn docenten, die de kwaliteit van het onderzoek bewaken, en ik weten om wie het gaat. Je privacy blijft volledig gewaarborgd. Heb je de informatiebrief door kunnen nemen en de informed consent kunnen ondertekenen?

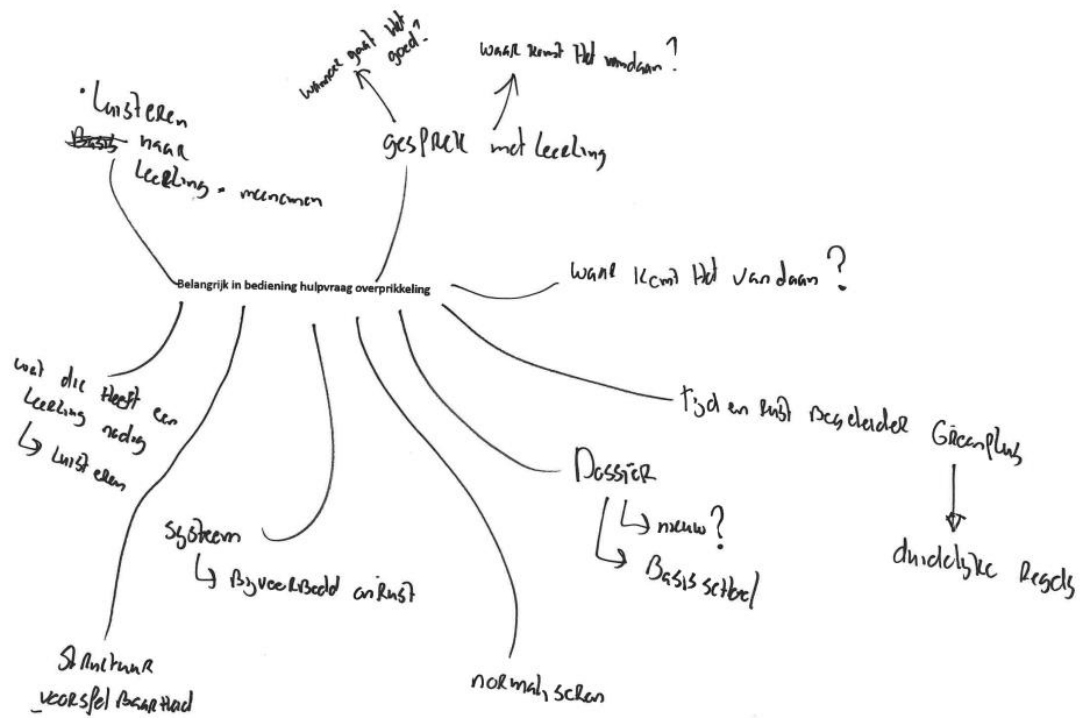
Topic	Voorbeeld vraag	Doorvraag
Kennis en inzicht trajectbegeleider en orthopedagoog		
Belangrijk volgens trajectbegeleider of orthopedagoog	Graag wil ik een mindmap maken met wat er volgens jou belangrijk is. Daarna wil ik er verder op doorvragen. Wat is een valkuil als je iemand begeleiding die kampt met overprikkeling? (wat moet iemand vooral niet doen?)	Wat maakt het dat ... zo belangrijk is? Waar merk je aan dat dit punt zo belangrijk is? Waarom is dit een valkuil?
Belangrijk volgens literatuur (Dunn, 1997; Thoonsen & Lamp, 2022)		
Uit de literatuur blijkt dat er een aantal onderdelen zijn die belangrijk is in de begeleiding van leerlingen met overprikkeling. Graag wil ik deze punten met je doornemen om te kijken hoe belangrijk jij ze vindt. Ik heb de onderdelen meegenomen met een schaal, ik wil graag samen met jou bepalen op een schaal van 0-10 hoe belangrijk jij dit onderdeel vindt.		
In gesprek gaan met de leerling	Is het belangrijk om in gesprek te gaan met de betreffende leerling?	Wat maakt het dat dit punt (wel of niet) belangrijk is?
Zelfbewust zijn leerling	Is het belangrijk dat de leerling zelfbewust is van zijn manier van prikkelverwerking?	

Triggers begrijpen en herkennen	Is het belangrijk om als begeleiders de triggers van de leerling te begrijpen en te herkennen?	Waar merk je aan dat dit punt (wel of niet) belangrijk is?
Strategie kiezen	Is het belangrijk om een strategie te creëren/kiezen voor een leerling? Hoe wordt de juiste strategie gekozen?	
Hulpmiddelen: noise-canceling koptelefoon, zonnebril, fidget-spielgoed.	Is het belangrijk om de leerling hulpmiddelen aan te bieden, bijvoorbeeld een koptelefoon, zonnebril of fidget speelgoed?	
Een veilige plek creëren	Is het belangrijk om voor de leerling een veilige plek te creëren waar hij of zij zich kan terugtrekken?	
Zelfbeeld leerling	Is het belangrijk om het zelfbeeld van de leerling in de gaten te houden?	
Prikkelgevoeligheid van begeleider	Is het belangrijk om als begeleider je eigen prikkelgevoeligheid in de gaten te houden?	
Omstanders informeren	Is het belangrijk om omstanders, bijvoorbeeld de klas, van de leerling te informeren over zijn prikkelverwerking?	

Bijlage F – gecreëerde mindmap interview trajectbegeleider deelvraag 2

Bijlage G – gecreëerde mindmap interview orthopedagoog deelvraag 2

Bijlage H – Cijfers belang punten literatuur door trajectbegeleider

0 = niet belangrijk

10 = heel belangrijk

In gesprek gaan met de leerling over zijn prikkelverwerking/overprikkeling.

Door in gesprek te gaan met een leerling kom je er achter wat zijn of haar ondersteuningsbehoefte is en wat hij of zij nodig heeft.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Zelfbewust zijn van de leerling zijn eigen prikkelverwerking.

Het is belangrijk om zelfbewust zijn te creëren bij de leerling over zijn of haar prikkelverwerking. Hoe werken prikkels? Wat is overprikkeld zijn, wat zijn de nadelen van overprikkeld zijn en wat is er nodig als hij of zij overprikkeld is?

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

De leerling zijn triggers begrijpen en herkennen

Het is belangrijk om de triggers van te herkennen van iemand. Triggers die zorgen voor overprikkeling. Bijvoorbeeld felle lichten, drukke ruimtes of harde geluiden

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Een strategie creëren/kiezen waarmee de leerling beter prikkels kan verwerken

Het is belangrijk om de juiste strategie te kiezen die past bij de behoefte van de leerling. Een strategie die de leerling kan toepassen die hem helpt prikkels te verwerken. Een leerling past soms onbewust zelf al strategieën toe.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Hulpmiddelen bieden die helpen bij prikkelverwerking

Het is belangrijk om iemand prikkelvrije hulpmiddelen te bieden die diegene helpen ont-prikkelen. Bijvoorbeeld noise-canceling koptelefoon, zonnebril of fidget-speelgoed.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Een veilige plek creëren

Het is belangrijk om een veilige plek te creëren. Een plek waar iemand zich terug kan trekken/ont-prikkelen als het nodig is.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Zelfbeeld van de leerling:

Leerlingen kunnen anders over zichzelf gaan denken door zijn of haar prikkelverwerking. De meeste kinderen realiseren zich niet dat zij op een andere manier prikkels verwerken dan een ander. Zij zien alleen maar dat veel dingen hun moeilijker af gaan dan hun klasgenoten en ze begrijpen niet waarom.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Prikkelgevoeligheid van de begeleider zelf

Het is belangrijk om na te gaan of je zelf meer of minder prikkelgevoelig bent. Je reageert anders op een groep leerlingen wanneer je erg prikkelgevoelig bent, en zult meer (onrust) toelaten wanneer je zelf niet zoveel last van prikkels hebt.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Informereren van omstanders (Onderwerp in zijn algemeenheid – zodat de omgeving weet hoe ze er mee om moeten/kunnen gaan)

Het is belangrijk om omstanders te informeren om begrip te creëren en een ondersteunend netwerk voor diegene waar hij of zij ook op kan terugvallen.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Bijlage I – Cijfers belang punten literatuur door orthopedagoog

0 = niet belangrijk

10 = heel belangrijk

In gesprek gaan met de leerling over zijn prikkelverwerking/overprikkeling.

Door in gesprek te gaan met een leerling kom je er achter wat zijn of haar ondersteuningsbehoefte is en wat hij of zij nodig heeft.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Zelfbewust zijn van de leerling zijn eigen prikkelverwerking.

Het is belangrijk om zelfbewust zijn te creëren bij de leerling over zijn of haar prikkelverwerking. Hoe werken prikkels? Wat is overprikkeld zijn, wat zijn de nadelen van overprikkeld zijn en wat is er nodig als hij of zij overprikkeld is?

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

De leerling zijn triggers begrijpen en herkennen

Het is belangrijk om de triggers van te herkennen van iemand. Triggers die zorgen voor overprikkeling. Bijvoorbeeld felle lichten, drukke ruimtes of harde geluiden

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Een strategie creëren/kiezen waarmee de leerling beter prikkels kan verwerken

Het is belangrijk om de juiste strategie te kiezen die past bij de behoefte van de leerling. Een strategie die de leerling kan toepassen die hem helpt prikkels te verwerken. Een leerling past soms onbewust zelf al strategieën toe.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Hulpmiddelen bieden die helpen bij prikkelverwerking

Het is belangrijk om iemand prikkelvrije hulpmiddelen te bieden die diegene helpen ont-prikkelen. Bijvoorbeeld noise-canceling koptelefoon, zonnebril of fidget-speelgoed.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Een veilige plek creëren

Het is belangrijk om een veilige plek te creëren. Een plek waar iemand zich terug kan trekken/ont-prikkelen als het nodig is.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Zelfbeeld van de leerling:

Leerlingen kunnen anders over zichzelf gaan denken door zijn of haar prikkelverwerking. De meeste kinderen realiseren zich niet dat zij op een andere manier prikkels verwerken dan een ander. Zij zien alleen maar dat veel dingen hun moeilijker af gaan dan hun klasgenoten en ze begrijpen niet waarom.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Prikkelgevoeligheid van de begeleider zelf

Het is belangrijk om na te gaan of je zelf meer of minder prikkelgevoelig bent. Je reageert anders op een groep leerlingen wanneer je erg prikkelgevoelig bent, en zult meer (onrust) toelaten wanneer je zelf niet zoveel last van prikkels hebt.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Informereren van omstanders (Onderwerp in zijn algemeenheid – zodat de omgeving weet hoe ze er mee om moeten/kunnen gaan)

Het is belangrijk om omstanders te informeren om begrip te creëren en een ondersteunend netwerk voor diegene waar hij of zij ook op kan terugvallen.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Bijlage J – Informed consent schriftelijk gestructureerd interview andere scholen deelvraag 3

...

Effectieve begeleiding leerlingen die kampen met overprikkeling

Toestemmingsformulier

Wanneer u de vragen beantwoord gaat u er mee akkoord dat:

Ik heb de informatie over dit onderzoek voor de deelnemer gelezen. Ik kon aanvullende vragen stellen. Mijn vragen zijn voldoende beantwoord. Ik had voldoende tijd om te beslissen of ik deelneem aan dit onderzoek.

Ik weet dat meedoen helemaal vrijwillig is. Ik ben me ervan bewust dat ik op ieder moment kan beslissen om toch niet mee te doen. Daarvoor hoef ik geen reden te geven.

Ik weet dat de onderzoeker en begeleiders van de onderzoeker mijn gegeven antwoorden kunnen inzien. Mijn gegeven antwoorden zullen vertrouwelijk en anoniem opgeslagen worden.

Ik geef toestemming om mijn gegeven antwoorden te gebruiken, voor de doelen die in de informatiebrief staan. Mocht er aanleiding zijn om de gegevens te gebruiken voor een ander onderzoeksdoel dan zal opnieuw toestemming aan mij worden gevraagd.

Terug

Volgende

Geef nooit uw wachtwoord. [Misbruik melden](#)

 Microsoft 365

Deze inhoud wordt gemaakt door de eigenaar van het formulier. De gegevens die u indient, worden naar de eigenaar van het formulier verzonden. Microsoft is niet verantwoordelijk voor de privacy- of beveiligingspraktijken van haar klanten, inclusief die van de eigenaar van dit formulier. Geef nooit uw wachtwoord.

Microsoft Forms | Enquêtes, quizen en polls op basis van AI [Mijn eigen formulier maken](#)

[Privacy en cookies](#) | [Gebruiksvoorwaarden](#)

Bijlage K – Topiclijst interview trajectklasmedewerker deelvraag 3

Deelvraag:	Wat gaat er wel goed en wat kan beter in het begeleiden van de kwetsbare leerlingen met overprikkeling?
Participanten	Zorgcoördinator

Topic	Voorbeeldvraag	Doorvraag
Kennis en inzicht zorgcoördinator		
Eigen interpretatie zorgcoördinator	Wat vindt de zorgcoördinator op het moment zelf goed gaan? Wat kan volgens de zorgcoördinator op dit moment beter?	Waarom gaat dit goed? Waarom kan dit beter?
Op basis van Dunn (2007)		
De twee overprikkelde types. De twee overprikkelde types bestaan uit Overprikkeld Actief en Overprikkeld Passief. Het actief en passief verwijst naar de strategieën die iemand toepast als reactie op de hoge mate van prikkels.	In hoeverre lukt het deze typen te onderscheiden? Waar zie je verschillen? Welke aanpak gebruik je bij het passieve type? Welke aanpak gebruik je bij het actieve type? Welke aanpak gebruik je bij beide typen?	Hoe herken je een type? Waarom deze aanpak?
Belangrijk volgens literatuur (Dunn, 1997; Thoonsen & Lamp, 2022)		
Individuele gesprekken met leerlingen gericht op zijn of haar prikkelverwerking	Hoe zien de gesprekken met een leerling gericht op zijn of haar prikkelverwerking eruit?	Wat gaat er goed in? Wat gaat er minder goed in?
Aandacht aan het bewustzijn van de leerling over zijn of haar prikkelverwerking	Hoe ziet de aandacht voor de leerling zijn bewustzijn over zijn of haar prikkelverwerking eruit?	Waar merk je aan dat het goed gaat? Waar merk je aan dat het niet goed gaat?
Aandacht voor de triggers die de leerling heeft	Hoe ziet de aandacht voor de triggers van een leerling zijn overprikkeling eruit?	Hoe houd je op peil hoe het gaat?
De juiste strategie voor de leerling en zijn prikkelverwerking	Hoe wordt de juiste strategie voor een leerling gekozen?	Hoe zou het verbeterd kunnen worden?

Het bieden van hulpmiddelen	Hoe ziet het bieden van hulpmiddelen eruit?	
Het creëren van een veilige plek	Hoe wordt er een veilige plek gecreëerd voor de leerlingen?	
Aandacht besteden aan het zelfbeeld van de leerling	Hoe wordt er aandacht besteed aan het zelfbeeld van een leerling?	
Aandacht prikkelgevoeligheid begeleiders zelf	Hoe ziet de aandacht voor prikkelgevoeligheid voor de begeleider zelf eruit?	
Het informeren van omstanders	Hoe ziet het informeren van omstanders eruit?	

Bijlage L – Topiclijst focusgroup-interview leerlingen deelvraag 3

Topic	Voorbeeldvraag	Doorvraag
Eigen interpretatie leerlingen		
Huidige situatie van begeleiding (schrijf op wat de leerlingen benoemen)	Wat doe je in de Groenplusklas? Wat helpt jou het best? Wat helpt jou het minst? Wat vind je goed gaan? Wat kan er beter? Is er iets dat je mist? Heb je ergens behoefte aan?	Waarom doe je dat? Waarom helpt dat jou? Waarom helpt dat jou het minst? Waarom gaat dat goed? Waarom kan dat beter? Waarom mis je dat? Waarom heb je daar behoefte aan?
Op basis van Dunn (1997) en Miller et al. (2007)		
Wanneer iemand te veel sensorische input prikkels ervaart kan hij of zij overprikkelt raken. Overprikkeling kan leiden tot stress, vermoeidheid en overweldiging. Dit gebeurt als iemand aan te veel prikkels, zoals geluiden, geuren, lichten of andere prikkelingen blootgesteld wordt (Miller et al., 2007)	Waar heb jij het meest last van? (welke prikkel, bijvoorbeeld geluid, licht, aanrakingen) Wat zou jij verandering om ervoor te zorgen dat je minder snel/niet overprikkeld raakt? Welk effect heeft het op jou als je overprikkeld bent? Wat gebeurt er als je overprikkeld bent? Wat heb je nodig als je overprikkeld bent? Wat helpt op dit moment om niet overprikkeld te raken?	Waarom deze verandering? Waarom heb je dit nodig?
Belangrijk volgens literatuur (Dunn, 1997; Thoonsen & Lamp, 2022)		
Individuele gesprekken met leerlingen gericht op zijn of haar prikkelverwerking	Is het belangrijk? Vindt het op dit moment (voldoende) plaats? Wat gaat er goed in? Wat kan er beter in?	

Aandacht aan het bewustzijn van de leerling over zijn of haar prikkelverwerking	Is het belangrijk? Vindt het op dit moment (voldoende) plaats? Wat gaat er goed in? Wat kan er beter in?	Wanneer vindt het voldoende plaats en waarom is het dan voldoende? Wat maakt het zo belangrijk? Waarom is dit goed of kan het beter?
Aandacht voor de triggers die de leerling heeft	Is het belangrijk? Vindt het op dit moment (voldoende) plaats? Wat gaat er goed in? Wat kan er beter in?	
De juiste strategie voor de leerling en zijn prikkelverwerking	Is het belangrijk? Vindt het op dit moment (voldoende) plaats? Wat gaat er goed in? Wat kan er beter in?	
Het bieden van hulpmiddelen	Is het belangrijk? Vindt het op dit moment (voldoende) plaats? Wat gaat er goed in? Wat kan er beter in?	
Het creëren van een veilige plek	Is het belangrijk? Vindt het op dit moment (voldoende) plaats? Wat gaat er goed in? Wat kan er beter in?	
Aandacht besteden aan het zelfbeeld van de leerling	Is het belangrijk? Vindt het op dit moment (voldoende) plaats? Wat gaat er goed in? Wat kan er beter in?	
Aandacht prikkelgevoeligheid begeleiders zelf	Is het belangrijk?	

	Vindt het op dit moment (voldoende) plaats? Wat gaat er goed in? Wat kan er beter in?	
Het informeren van omstanders	Is het belangrijk? Vindt het op dit moment (voldoende) plaats? Wat gaat er goed in? Wat kan er beter in?	
Op basis van Dunn (1997), Schoupe & Graef (2011), Thoonsen & Lamp (2022) en Weston (2023)		
Topic	Voorbeeldvraag	Doorvraag
Triggers	Wat triggert de leerling zijn of haar overprikkeling?	
Veilige plek	Wat is voor jou een veilige plek waar je je kan terugtrekken/ont-prikkelen?	Hoe ziet die plek eruit? Wat is daar? Waar moet de plek aan voldoen? Wat is belangrijk?
Hulpmiddelen	Welke hulpmiddelen gebruiken de leerlingen?	Hoe werken die hulpmiddelen?
Zelfbeeld	Denken de leerlingen anders over zichzelf tegen over anderen door hun prikkelverwerking?	
Strategieën	Zouden de strategieën: 1. Focus om informatie te filteren 2. Kauwen 3. Friemelen 4. Concentratieschermen 5. Beweging (wiebelen) 6. Escape pas (uitweg bieden) 7. Oordoppen 8. Koptelefoon met muziek 9. Aangepaste klassenopstelling Werken voor de leerling?	Waarom wel of niet?

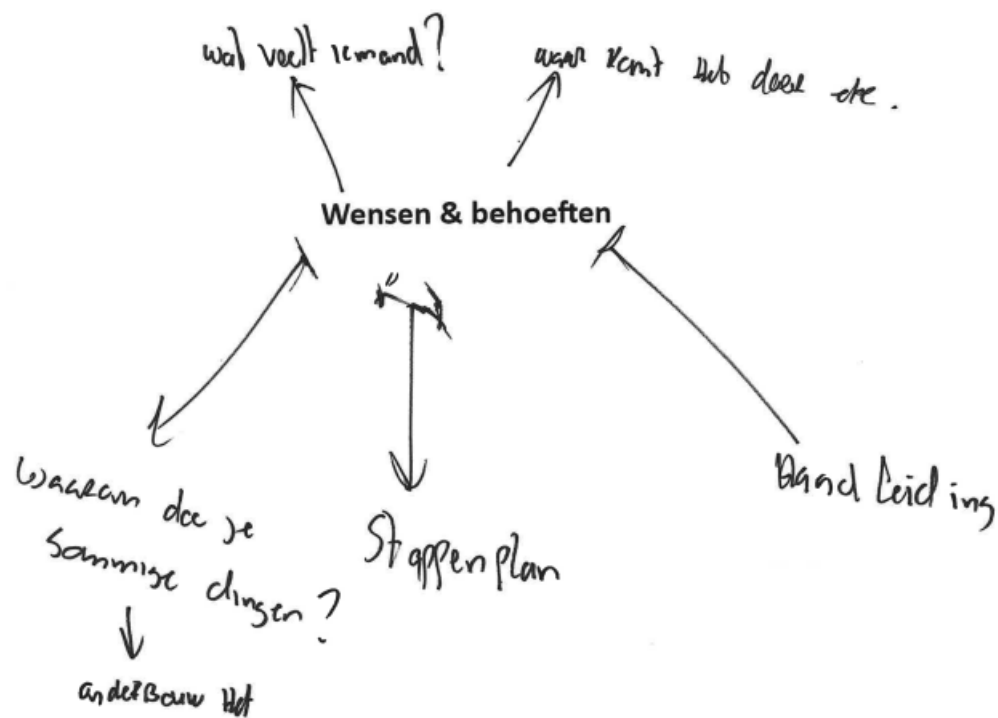
Bijlage M – Gestandaardiseerde vragen schriftelijke gestructureerd interview andere scholen deelvraag 3

Vraag 1	Wat is uw functie?
Vraag 2	Wat zijn de taken binnen uw functie?
Vraag 3	Hoe biedt uw school begeleiding leerlingen met overprikkeling?
Vraag 4	Wat gaat er volgens u goed in de begeleiding van leerlingen met overprikkeling en waarom gaat dit goed?
Vraag 5	Wat kan er volgens u beter in de begeleiding van leerlingen met overprikkeling en waarom kan dit beter?
Vraag 6	Wat is het resultaat van de huidige begeleiding?
Vraag 7	Wat is volgens u belangrijk in de begeleiding van leerlingen met overprikkeling en waarom?
Vraag 8	Wat werkt volgens u effectief in de begeleiding van leerlingen met overprikkeling en hoe merkt u dit?
Vraag 9	Literatuur geeft aan dat onderstaande punten belangrijk zijn wanneer je iemand ondersteunt/begeleid die kampt met overprikkeling, welke punten past u toe in de begeleiding en wat is het effect daarvan? 1. Individuele gesprekken met leerlingen te voeren die gericht zijn op zijn of haar prikkelverwerking/overprikkeling 2. Aandacht te besteden aan het bewustzijn van de leerling over zijn of haar prikkelverwerking 3. Aandacht te besteden voor de triggers die de leerling heeft die leiden tot overprikkeling 4. Het kiezen van de juiste strategie voor de leerling en zijn prikkelverwerking zodat hij of zij beter prikkels kan verwerken en meer alert kan blijven in de les 5. Het bieden van hulpmiddelen (zoals een oordoppen, zonnebril, fidget-speelgoed) 6. Het creëren van een veilige plek waar de leerling zich kan terugtrekken/ontprikken) 7. Aandacht te besteden aan het zelfbeeld van de leerling (dit kan verslechteren doordat de leerling meer moeite ervaart met informatieverwerking dan klasgenoten) 8. Aandacht te besteden prikkelgevoeligheid begeleiders zelf (omdat begeleiders anders kunnen reageren op individuen door hun eigen prikkelverwerking) 9. Het informeren van omstanders (bijvoorbeeld de klas)
Vraag 10	Wat zou u adviseren aan het Zone.college als het gaat over begeleiden van leerlingen met overprikkeling?

Bijlage N – Topiclijst interview trajectbegeleider deelvraag 4

Topic	Voorbeeldvraag	Doorvraag
Kennis en inzicht trajectbegeleider		
Kennis	Effectieve methoden zijn er volgens de trajectbegeleider bekend? Zetten leerlingen onbewust automatisch strategieën in om alle prikkels te reguleren?	Hoe werken deze methoden? Wat maakt deze methoden zo effectief? (Hoe) gebruik je de onbewuste strategieën in de verdere ondersteuning van de leerling?
Ervaring	Welke methoden pas je zelf toe en waarom?	Hoe pas je deze methoden toe? Waar merk je de effectiviteit aan?
Routines	Welke methoden pas je vaker toe? Werken dezelfde gebruikte methodes bij verschillende leerlingen?	Wat maakt het dat je deze methode vaker toepast?
Behoeften	Wat maakt de ondersteuning van iemand met overprikkeling succesvol? Mis je iets in het behandelen van iemand die kampt met overprikkeling?	Wat maakt het dat dat het zo succesvol maakt? Hoe komt het dat je dat mist?
Op basis van Dunn (2007)		
De twee overprikkelde types De twee overprikkelde types bestaan uit Overprikkeld Actief en Overprikkeld Passief. Het actief en passief verwijst naar de strategieën die iemand toepast als reactie op de hoge mate van prikkels.	In hoeverre lukt het deze typen te onderscheiden? Waar zie je verschillen? Welke aanpak gebruik je bij het passieve type? Welke aanpak gebruik je bij het actieve type? Welke aanpak gebruik je bij beide typen?	Hoe herken je een type? Waarom deze aanpak?
In literatuur beschreven strategieën (Schoupe & Graef, 2011; Thoonsen & Lamp, 2022; Weston, 2023)		
In literatuur beschreven strategieën	Werken volgens jou de strategie, waarom wel/waarom niet?: 1. Focus om informatie te filteren	

	2. Kauwen 3. Friemelen 4. Concentratieschermen 5. Beweging (wiebelen) 6. Escape pas (uitweg bieden) 7. Oordoppen 8. Koptelefoon met muziek 9. Aangepaste klassenopstelling	
--	---	--

Bijlage P - Test eigenprikkelgevoeligheid

De citaten uit deze kop komen uit hoofdstuk 2 uit *Wiebelen en friemelen in de klas* (Thoonsen & Lamp, 2022, p. 33-37), waarin een test over eigen onder- of overprikkel beschreven staat.

...Dubbele espresso of groene thee?

Door dit testje te doen, krijg je meer inzicht in hoe verschillende mensen kunnen reageren op dezelfde situatie. Door te kijken hoe jij reageert in onderstaande situaties krijg je een indruk van welke voorkeuren jij hebt voor een bepaalde soort en hoeveelheid prikkels.

Hieronder “staan voorbeeldsituaties. Geef bij elk voorbeeld aan wat jij zou doen.” (p. 33).

1. Je vriend(in) geeft je als verjaardagscadeau een dinertje bij een restaurant naar keuze. Wat wordt het?

A) We gaan gezellig naar de Italiaan op de hoek. Daar neem ik dan (zoals gebruikelijk) de spaghetti bolognese, volgens familierecept bereid.

B) Ik laat mijn vriend(in) het restaurant kiezen.

C) Dit is mijn kans om dat nieuwe, hippe Peruaanse restaurantje uit te proberen. ‘Causa’ schijnt heerlijk te zijn!

2. Je bent echt een nieuwe slaapkleding toe. Wat koop je?

A) Een lekker slaapshirt met een grappig opdruk.

B) Als het maar glimt of half doorzichtig is, vind ik het mooi.

C) Een heerlijk zachte en warme flanellen pyjama.

3. Je doet boodschappen en trekt per ongeluk een knoop van je jas af. De knoop valt in een rioolput. Wat doe je?

A) Ik loop door, dan maar even zonder knoop en met mijn jas halfdicht

B) Ik loop twee straten terug, daar zit een klein fourturenwinkeltje. Daar heb ik soortgelijke knopen in de etalage zien liggen.

C) Ik kijk even rond of ik ergens een knoop kan kopen. Als dat niet lukt, kijk ik thuis of daar nog iets ligt.

4. Wanneer in de bioscoop de film afgelopen is,

A) Pak ik rustig mijn spullen bij elkaar en beweeg ik richting de uitgang

B) Blijf ik nog even zitten in mijn stoel, totdat de meeste mensen vertrokken zijn.

C) Heb ik mijn jas al aan en loop ik meteen de zaal uit. Ik heb plannen.

5. Je begint de dag het liefst met een:

A) Dubbele espresso

B) Kopje groene thee

C) Kop koffie

Uitslag

Vraag 1	Antwoord a	1 punt
	Antwoord b	2 punt

	Antwoord c	3 punt
Vraag 2	Antwoord a	1 punt
	Antwoord b	2 punt
	Antwoord c	3 punt
Vraag 3	Antwoord a	1 punt
	Antwoord b	2 punt
	Antwoord c	3 punt
Vraag 4	Antwoord a	1 punt
	Antwoord b	2 punt
	Antwoord c	3 punt
Vraag 5	Antwoord a	1 punt
	Antwoord b	2 punt
	Antwoord c	3 punt

Wat voor type ben jij?

Tot 5 punten: je bent eerder overprikkeld dan onderprikkeld. We noemen dit Type I; het 'groene thee-type' (wordt verderop uitgelegd).

6 tot 10 punten: Je bent over het algemeen niet onder- of overprikkeld. Je bent Type II en functioneert lekker.

Tussen de 10 en 15 punten: je bent eerder onderprikkeld dan overprikkeld. Je bent meer Type III; het 'dubbele espresso type' (uitleg volgt).

Uitleg van de test

Vraag 1 Wanneer je snel overprikkeld bent, zoals Type I, zoek je vooral naar prikkels waar je al bekend mee bent. Je gaat dan het liefst naar hetzelfde restaurant en bestelt hetzelfde gerecht, zodat er geen verrassingen kunnen zijn. Wanneer je je vriend(in) laat kiezen welke restaurant het wordt, dan ben je Type II en minder afhankelijk van de omgeving om van jouw avond een succes te maken. Je kunt een fijne avond hebben in een druk restaurant maar ook in een rustig restaurant en alles daartussenin. Wanneer je de behoefte hebt aan meer prikkels, zoals Type III, zul je er sneller voor kiezen om je tel aten verrassen en vind je het leuk om nieuwe dingen uit te proberen. Je bent nieuwsgierig naar nieuwe ervaringen.

Vraag 2 Type I ervaart kleding eerder als kriebelig, prikkend en knellend en kiest voor comfort. Het flanel uit de test sluit daar naadloos bij aan. Je houdt van wijdere truien en schiet lekker in een joggingpak en pantoffels bij thuiskomt. Geen rinkelende, koud aanvoelende en kriebelende accessoires voor jou. Type II maakt de keuze voor een doorsnee slaapshirt, met een leuke opdruk. Je kiest niet voor extra prikkels en ook niet voor super comfortabel. Als het een beetje lekker zit, is het goed. Type III heeft niet snel last van prikkels aan de huid, dus maakt het niet zo veel uit waar de kleding van gemaakt is. Type III richt zich vooral op het uiterlijk van kleding en vindt het leuk wanneer er interessante details aan zitten, zoals het glimmende of het half doorzichtige. Of iets comfortabel is speelt veel minder een rol.

Vraag 3 Type 1 mensen nemen heel veel details waar. Zij weten vaak precies waar dingen, die hun huisgenoten kwijt zijn, liggen. Wanneer hun partner of kind zegt zijn schoenen

kwijt te zijn dan zeggen zij: 'die liggen helemaal links naast de paraplu bak onder de kapstok in de gang.' Al winkelend nemen deze mensen heel veel dingen waar, ook dingen die op dat moment niet van belang zijn. Bij het kwijtraken van de knoop verbinden ze verschillende feiten uit hun – zeer uitgebreide – 'databank' en herinneren ze zich het winkeltje e met de knopen. EN die gaan ze zeker direct kopen, want een tochtgat in hun jas trekken ze niet. Wanneer je een prima prikkelverwerking hebt zoals Type II, dan deal je met situaties wanneer die voorbijkomen. Je plant niet veel vooraf en je laat ook niet snel dingen liggen omdat je ze vergeet. Neem je minder prikkels waar, dan ben je Type III en heb je er niet zo veel last van dat er een knoop van je jas af is. Misschien ligt er thuis nog wel een knoop, misschien niet. En misschien zet je die er binnenkort op, misschien niet. Eigenlijk ben je het in de volgende straat vergeten, dat je een knoop mist. Totdat je prikkelgevoelige partner je erop wijst.

Vraag 4 Als Type I-persoon wacht je liever even totdat de massa mensen uit de bioscoopzaal verdwenen is, zodat je zonder duwen en struikelen naar de uitgang kunt gaan. En je geniet ook nog graag even van de filmmuziek tijdens de aftiteling. De gemiddelde reactie op een film die afgelopen is (Type II), zou zijn dat je langzaam in beweging komt en de zaal verlaat. Mensen die prikkels niet heel sterk waarnemen, Type III-personen, hebben niet snel ergens last van. En daarnaast gaan ze dikwijls op zoek naar extra prikkels Dus wanneer de film afgelopen is, hebben zij al een nieuw plan. 'Nu snel langs die leuke nieuwe kroeg op de hoek, waar ze viertig verschillende bieren serveren!'. En dat het zaallicht nog niet aan is en ze zich voorbij de nog zittende mensen moeten worstelen, doet er voor hen niet zoveel toe.

Vraag 5 Wanneer je behoorlijk snel overprikkeld raakt, zoals Type I, dan vermijd je het liefst stimulerende dranken als cafeïne houdende koffie of suikerhoudende frisdrank. Groene thee of een suikervrije drank past dan beter. Je bent al wakker genoeg en gaat 'hyperen' wanneer je (te veel) koffie neemt. Wanneer je op een prettige manier wakker wort en elke actie wat meer 'wakker' maakt dan ben je Type II en past een kop koffie prima in die routine. Het kan zijn dat je varieert en soms een glas sap of kop thee neemt. De onderprikkelde persoon, Type III, heeft meer en sterke prikkels nodig om voldoende 'wakker' te worden of te blijven. De cafeïne van een dubbele espresso kan daar mooi bij helpen.